MARCI

TULLII

CICERONIS

EPISTOLARUM

Libri IV.

Cum postremis *H. Stephani* & *D. Lambini* Editionibus diligenter collati, & quàm accuratissimè emendati.

A

JOANNE STURMIO

In puerilem educationem confecti.

Huic Editioni accesserunt Græca Latinis expressa

LONDINI,

Excudebat *J. Roberts*, pro Societate Stationariorum. 1700.

JOANNES STURMIUS

Jacobo Sturmio *Fratri S.*

AUdivisti sæpe (ut memini) ex me, (Jacobe frater,) studiorum nostrorum finem rerum cognitionem, & orationis elegentiam, esse debere : Rerum etiam doctrinam, sine sapientia Religionis, minimùm prodesse ; & discendi rationem, absque optimorum sciptorum assidua lectione atque artificiosa imitatione, non comparari talem qualem desideramus. Itaque sæpenumero dixi (si meministi) ad religionem pueros excitandos esse, & proponendum illis in Scholis Ciceronem, quorum altera mentem, altera linguam optimè possit informare. Sed habenda ratio est, in educatione linguæ, non solum ætatum, sed etiam virium & ingeniorum. Ab Epistolis principium rectè sumi potest, si deligantur quæ argumento faciles sunt, & sunt rerum non ignotarum, atque hujusmodi verborum quæ in nostra manserunt consuetudine. Hanc rationem ego in hisce quatuor libris conficiendis secutus sum : neque artificiosissimè, neque sapientissimè scriptas Epistolas delegi, sed quæ à pueris intelligi possent, & haberent nostræ consuetudinis verba, & sermonis quotidiani sententias, earúmque formas, nobis quidem non usitatas, sed tamen apertas, & elegantes, & doctas. Hæc ego ad te mitto, quò videas me in eadem adhuc esse sententia in qua fui olim. Amabò te, optatissime frater, perge porrò in hoc literarum curriculo progredi. Audio nihil de studiis tuis ; absum procul : metuo valde, cùm cogito posse fieri, ut non meis optatis, & patris exspectationi satisfacias. Exspecto literas tuas : ut intelligam, tum quantum proficeris, tum quantum de te possumus deinceps sperare. Vale.

Argentinæ, tertio Calendas Februarii.

Anno 1539.

M. T. CICERO.

Terentiæ *ſalutem plurimam dicit.*

Fam. lib. 14. *Epiſt.* 22.

SI vales, bene eſt; ego valeo. Nos quotidiè tabellarios veſtros expectamus: qui ſi venerint, fortaſſe erimus certiores quid nobis faciendum ſit, faciemúſque te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* Calend. Septemb.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 21.

SI vales, bene eſt; ego valeo. Da operam ut convaleſcas. Quod opus erit, ut res tempúſque poſtulat, provideas atque adminiſtres; & ad me de omnibus rebus quàm ſæpiſſimè literas mittas. *Vale.*

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 8.

SI vales, bene eſt; ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentiſſimé. Nam mihi & ſcriptum & nunciatum eſt, te in febrim ſubitò incidiſſe. Quòd celeriter me feciſti de Cæſaris literis certiorem, feciſti mihi gratum. Item poſthac ſi quid opus erit, ſi quid acciderit novi, facies ut ſciam. Cura ut valeas. *Vale.* Dat. 4. Non. Jan.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 24.

SI vales bene eſt; valeo. Nos neque de Cæſaris adventu neque de literis, quos Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certum habemus. Si quid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam fac ut cures. *Vale.* Tertio Idus Sextiles.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 23.

SI vales, bene eſt; valeo. Redditæ mihi jam tandem ſunt à Cæſare literæ ſatis liberales, & ipſe opinione cele-

celeriùs venturus eſſe dicitur. Cui utrùm obviàm procedam, an hîc eum exſpectem, cùm conſtituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quamprimùm remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* Prid. Idus Sext.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 17.

SI quid haberem quod ad te ſcriberem, facerem id & pluribus verbis, & ſæpius. Nec quæ ſunt negotia vides. Ego autem quomodo ſum affectus, ex Lepta Trebatio poteris cognoſcere. Tu fac, ut tuam & Tulliæ valetudinem cures. *Vale.*

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 19.

SI vales, bene eſt; valeo. Conſtitueramus, ut ad te antea ſcripſeram, obviàm Ciceronem Cæſari mittere: ſed mutavimus conſilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus nihil erat novi; tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus eſſe, ex Sicca poteris cognoſcere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* 12. Cal. Quintiles.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 12. *Epiſt.* 10

IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliæ noſtræ, de qua nihil eſt quòd ad te plura ſcribam; tibi enim æquè magnæ curæ eſſe certò ſcio. Quòd me propiùs vultis accedere, video ità eſſe faciendum; etiam antè feciſſem, ſed me multa impedierunt, quæ nè nunc quidem expedita ſunt. Sed à Pomponio exſpecto literas quas ad me quamprimùm perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 12.

QUòd nos in Italiam ſalvos veniſſe gaudes, perpetuò gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magniſque injuriis, metuo nè id conſilii ceperimus, quod non facilè explicare poſſumus. Quare, quantum potes, adjuva. Quid autem poſſis, mihi in mentem non venit. In viam quòd te des hoc tempore, nihil eſt: & longum eſt

itur, & non tutum ; & non video quid prodesse possis, si veneris. *Vale.* Datum prid. Non. Novemb. Brundusii.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epist.* 11.

SI vales, bene est, valeo. Tullia nostra venit ad me pridie Idus Junii, cujus summâ virtute & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostrâ factum esse negligentiâ, ut longè alia in fortuna esset atque ejus pietas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cneum Salustium. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam diligenter cura. *Vale.* 17. Calend. Quint.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. *Epist.* 1.

SEptimum jam diem Corcyræ tenebamur. Q. autem pater, et filius, Buthroti soliciti eramus de tua valetudine mirum in modum : mirabamur nihil à te literarum : iis enim ventis isthinc navigatur, qui nisi essent, nos Corcyræ non sederemus. Cura igitur te, & confirma ; ut cùm commodè & per valetudinem & per anni tempus, navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligit. Charus omnibus exspectatúsque venies. Cura ut valeas etiam atque etiam, Tyro noster. *Vale.* 15. Cal. Novemb. Corcyræ.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 4.

NON queo ad te, nec lubet scribere quo animo sum affectus ; tantum scribo, & tibi & mihi maximè voluptati fore, si te firmum quamprimùm videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est extra Leucadem stadia 120. Leucade aut teipsum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut valeas, vel quantum te à me scis diligi. Nonis Novemb. Alyziæ.

Cicero filius Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. *Epist.* 25.

ETsi justa & idoneâ usus es excusatione intermissionis literarum tuarum, tamen id nè sæpius facias rogo. Nam etsi de Repub. rumoribus et nunciis certior

fio

sio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater; tamen de quavis minima re scripta à te ad me Epistola semper fuit gratissima. Quare cùm imprimis tuas desiderem literas, noli committere ut excusatione potiùs expleas officium scribendi, quàm assiduitate literarum. *Vale.*

M. T. C. Serv. Sulpitio S. P. D. Fam. lib. 13. 25.

HAgesarætus Larissæus, magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor & gratus fuit, mèque postea diligentissimè coluit. Eum tibi magnopere commendo, ut & hospitem & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suæ, & tuâ necessitudine dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. *Vale.*

M. T. C. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 18.

EPistolam tuam, quam accepi ab L. Aruntio, conscidi innocentem: nihil enim habebat, quod non vel in concione rectè legi posset. Sed & Aruntius ità te mandâsse aiebat, & tu adscripseras. Verum illud esto: nihil te ad me postea scripsisse demiror, præsertim tam novis rebus. *Valè.*

M. T. C. Q. Val. Q. fil. S. P. D. Fam. 13. Epist. 6.

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, est mihi à P. Cuspio commendatus: cujus causâ quantopere cuperem deberémque, profectò ex me facilè cognovisti. Vehementer te rogo, ut cures ut ex hac commendatione mihi Cuspius quàm maximas, quamprimùm, quàm sæpissimè gratias agat. *Vale.*

M. T. C. S. P. D. C. Memmio. Fam. lib. 13. Epist. 3.

AUlum Fusium, unum ex meis intimis, observantissimum studiosissimùmque nostri, eruditum hominem, & summâ humanitate, tuâque amicitiâ dignissimum, velim ità tractes, ut mihi coràm recepisti. Tam mihi gratum id erit, quàm quod gratissimum. Ipsum

ſum præterea ſummo officio & ſummâ obſervantia tibi in perpetuum devinxeris. *Vale.*

M. T. C. Cornificio S. P. D. Fam. lib. 12. *Epiſt.* 27.

SExtus Anfidius & obſervantiâ, quâ me colit, accedit ad proximos; & ſplendore, equiti Romano nemini cedit. Eſt autem ità temperatis moderatíſque moribus, ut ſumma ſeveritas ſumma cum humanitate jungatur. Cujus tibi negotia, quæ ſunt in Africa, ità commendo, ut majore ſtudio magíſve ex animo commendare non poſſum. Pergratum mihi feceris, ſi dederis operam ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuiſſe. Hoc te vehementer, mi Cornifici, rogo. *Vale.*

Cicero Baſilio S. P. D. Fam. 6. 15.

TIbi gratulor, mihi gaudeo; te amo, tua tueor. A te amari, & quid agas, quidve iſthîc agatur, certior fieri volo.

D. Brutus Imp. M. T. C. S. P. D. Fam. 11. 4.

SI de tuâ in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tueare: ſed profectò eſt ità, ut mihi perſuaſi, me tibi eſſe curæ. Progreſſus ſum ad Tranſalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus ſatisfacere, firmóſque eos ad tuendas noſtras res efficere; quod mihi videor conſecutus: nam & liberalitatem noſtram & animum ſunt experti. Cum omnium bellicoſiſſimis bellum geſſi, multa caſtella cepi, multa vaſtavi. Non ſine cauſa ad Senatum literas miſi. Adjuva nos tuâ ſententiâ: quod cùm facies, ex magna parte communi commodo inſervieris. *Vale.*

M. T. C. Serv. Sulpitio S. P. D. Fam. 13. 21.

ASulapone Patrenſi medico utor valde familiariter, ejùſque tum conſuetudo mihi jucunda fuit, tum etiam ars, quam ſum expertus in valetudine meorum: in qua mihi tum ipsâ ſcientiâ, tum eciam fidelitate benevolentiáque ſatisfecit. Hunc igitur tibi commendo; & à te peto, ut des operam ut intelligat, diligenter me

ſcripſiſſe

ſcripſiſſe de ſe, meámque commendationem uſui magno ſibi fuiſſe. Erit id mihi vehementer gratum. *Vale.*

M. T. C. Appio S. P. D. Fam. 10. 19.

DE meo ſtudio erga ſalutem & incolumitatem tuam, credo te cognoſcere ex literis tuorum: quibus me cumulatiſſimè ſatisfeciſſe certò ſcio; nec iis concedo, quanquam ſunt ſingulari in te benevolentiâ, ut te ſalvum malint, quàm ego. Illi mihi neceſſe eſt concedant, ut tibi plùs, quàm ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim: quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam: & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci ſalutis tuæ. Tu fac bono animo magnóque ſis, néque tibi nullâ re defuturum eſſe confidas. Prid. Non. Quintiles. *Vale.*

M. T. C. Mario S. P. D. Fam. 7. 14.

AD VIII. Calend. Julias in Cumanum veni cum Libone tuo, vel noſtro potius: in Pompeianum ſtatim cogito; ſed faciam te antè certiorem. Te cùm ſemper valere cupio, tum certè dum hîc ſumus. Vides enim quanto pòſt una futuri ſumus. Quare ſi quid conſtitutum cum podagra habes, fac in aliam diem differas. Cura igitur ut valeas, & me hoc biduo aut triduo exſpecta.

Cicero Planc. Imp. Conſ. deſ. S. P. D. Fam. 10. 4.

O Gratam famam biduo ante victoriam de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copiis, atque etiam hoſtibus fuſis! ſpes omnis in te eſt. Fugiſſe enim ex prælio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces Eſt autem non minùs gratum extrema delere, quàm prima depellere. Equidem exſpectabam jam tuas literas, ídque cum multis. Sperabámque etiam Lepidum, temporibus admonitum, tibi & Reipubliæ ſatìs facturum. In illam igitur curam incumbe, mi Plance, ut nequa ſcintilla teterrimi belli relinquatur. Quod ſi erit factum, & rempublicam divino beneficio affeceris, & ipſe æternam gloriam conſequêre. Tertio Idus Maii. *Vale.*

M. Cic. Papirio Pæto S. P. D. Fam. 9. 20.

HEri veni in Cumanum: cras ad te fortaſſe. Sed cùm certum ſciam, faciam te paulò antè certiorem. Etſi Marcus Ceparius, cùm mihi in ſylva gallinaria obviàm veniſſet, quæſiſſémque quid ageres, dixit te in lecto eſſe, quòd ex pedibus laborares; tuli ſcilicet moleſtè, ut debui; ſed tamen conſtitui ad te venire, ut & viderem te, & viſerem, & cœnarem etiam. Non enim arbitror, coquum etiam te arthriticum habere. Exſpecta igitur hoſpitem cùm minimè edacem, tum inimicum cœnis ſumptuoſis. *Vale.*

M. Cicero Cn. Plancio S. D. Fam. 4. 15.

ACcepi perbreves tuas literas, quibus id quod ſcire cupiebam cognoſcere non potui: cognovi autem id quod mihi dubium non fuit. Nam quàm fortiter feres communes miſerias, non intellexi; quàm me amares, facilè perſpexi: ſed hoc ſciebam; illud ſi ſciſſem, ad id meas literas accommodâſſem. Sed tamen etſi antea ſcripſi quæ exiſtimavi ſcribi oportere, tamen hoc tempore breviter te commonendum putavi, nè quo periculo te proprio exiſtimares eſſe; in magno omnes, ſed tamen in communi ſumus. Quare non debes aut propriam fortunam, aut præcipuam poſtulare, aut communem recuſare. Quapropter eo animo ſimus inter nos, quo ſemper fuimus. Quod de te ſperare, de me præſtare poſſum. *Vale.*

Cicero Dolabellæ S. D. Fam. 9. 13.

GRatulor Baiis noſtris, ſiquidem, ut ſcribis, ſalubres repentè factæ ſunt; niſi fortè te amant, & tibi aſſentiantur, & tamdiu dum tu ades, ſunt oblitæ ſui. Quod quidem ſi ità eſt, minimè miror cœlum etiam & terras vim ſuam, ſi tibi ità conveniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putâram. Itaque eam tibi miſi; quam velim ſic legas, ut cauſam tenuem & inopem, nec ſcriptione magnopere dignam: ſed ego hoſpiti veteri & amico munuſculum

muſculum mittere volui levidenſe, craſſo filo; cujuſmodi ipſius eſſe ſolent munera. Tu velim animo ſapienti fortique ſis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam. *Vale.*

M. T. C. Imp. M. Cælio Ædili Curuli S. P. D. Eam. 2. 14.

MArco Fabio, viro optimo & homine doctiſſimo, familiariſſimè utor, mirificéque eum diligo, cùm propter ſummum ejus ingenium ſummámque doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiam: ejus negotium ſic velim ſuſcipias, ut ſi eſſet res mea. Novi ego vos magnos patronos. Hominem occidat oportet, qui veſtrâ operâ uti velit; ſed in hoc homine nullam accipio excuſationem. Omnia relinques, ſi me amabis, cùm tuâ operâ Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer exſpecto, & deſidero: imprimiſque quid agas ſcire cupio. Nam jam diu propter hyemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur. *Vale.*

Cicer. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 22.

ILluſeras heri inter Scyphos, quòd dixeram controverſiam eſſe, poſſétne hæres, quod furtum antea factum eſſet, rectè furti agere. Itaque etſi domum bene potus ſeròque redieram; tamen id caput ubi hæc controverſia eſt notavi, et deſcriptum tibi miſi; ut ſcires id, quod tu neminem ſenſiſſe dicebas, Sext. Ælium, M. Manlium, M. Brutum ſenſiſſe. Ego tamen Scævolæ & Teſtæ aſſentior. *Vale.*

M. T. C. D. Brut. Imper. S. P. D. Fam. 11. 15.

ETſi mihi tuæ literæ jucundiſſimæ ſunt; tamen jucundius fuit, quòd in ſumma occupatione tuo Planco collegæ mandâſti, ut te mihi per literas excuſaret; quod fecit ille diligenter: mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentiâ. Conjunctio tua cum Collega, concordiáque veſtra, quæ literis communibus declarata eſt, S. P. Q. R. gratiſſima accidit. Quod ſupereſt, perge, mi Brute, & jam non cum aliis, ſed tecum ipſe certa.

certa. Plura ſcribere non debeo, præſertim ad te, quo magiſtro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer exſpecto, & quidem tales quales maximè opto. *Vale.*

M. T. C. Furfano Prætori S. D. Fam. 6. 9.

CUm A. Cæcinna tanta mihi familiaritas conſuetudóque ſemper fuit, ut nulla major eſſe poſſit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro, plurimùm uſi ſumus: & hunc à puero, (quod & ipem mihi magnam afferebat ſummæ probitatis, ſummæque eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctiſſimè, non ſolùm officiis amicitiæ, ſed etiam ſtudiis communibus,) ſic ſemper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctiùs viverem. Nihil attinet, me plura ſcribere. Quàm mihi neceſſe ſit ejus ſalutem & fortunas, quibuſcunque rebus poſſim, tueri, vides. Reliquum eſt, ut, cùm cognôrim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Reipublicæ calamitatibus ſentires, nihil à te petam, niſi ut ad eam voluntatem, quam tuâ ſponte erga Cæcinnam habiturus eſſes, tantus cumulus accedat commendatione meâ, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. *Vale.*

M. C. Cornificio Collegæ S. Fam. 12. 20.

GRatæ mihi tuæ literæ, niſi quòd Sinueſſanum diverſoriolum contempſiſti: quam quidem contumeliam villa puſilla iniquo animo feret, niſi in Cumano & Pompeiano reddideris πάντα περὶ πάντων (*id eſt, omnia de omnibus.*) Sic igitur facies, méque amabis, & ſcripto aliquo laceſſes. Ego enim reſpondere faciliùs poſſum, quàm provocare. Quod ſi, ut es, ceſſabis, laceſſam; nè tua inertia etiam ignaviam afferat. Plura otioſus. Hæc, cum eſſem in ſenatu, exoravi. *Vale.*

M. T. C. Cornificio S. P. D. Fam 12. 21.

CAius Anitius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum ſuorum cauſâ legatus eſt in Africam legatione liberâ: eum velim rebus omnibus adjuves, operámque des, ut quàm commodiſſimè ſua negotia

gotia conficiat: imprimíſque, quod ei chariſſimum eſt, dignitatem ejus tibi commendo. Idque à te peto, quod ipſe in provincia facere ſum ſolitus non rogatus, ut omnibus Senatoribus lictores darem: quod idem ac eperam & cognoveram à ſummis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies, cæteriſque rebus omnibus ejus dignitati reíque (ſi me amas) conſules. Id erit mihi gratiſſimum. Da operam ut valeas.

M. T. C. Caſſio S. P. D. Fam. 12. 9.

BRevitas tuarum literarum me quoque breviorem in ſcribendo facit; & verè ut dicam, non ſatis occurrit quid ſcribam. Noſtras enim res in actis perferri ad te certò ſcio, tuas autem ignoramus. Tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dollabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine authore. Nos confectum bellum cùm putaremus, repentè à Lepido tuo in ſummam ſolicitudinem adducti ſumus. Itaque perſuade tibi, maximam Reipublicæ ſpem in te & in tuis copiis eſſe. Firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen ut omnia (ut ſpero) proſperè procedant multùm intereſt te venire. Exigua eſt enim ſpes Reipublicæ; nam nullam non libet dicere: ſed quæcunque eſt, ea deſpondetur anno conſulatûs tui. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. 13. 30.

LUcius Manlius eſt Suſis: is fuit Catinenſis; ſed eſt unà cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, decurióque Neapoli. Erat enim adſcriptus in id municipium, ante civitatem ſociis & Latinis datam. Ejus frater Catinæ nuper mortuus eſt: nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controverſiam eum habiturum: & eſt hodie in bonis. Sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia ſua, & hæreditatem fraternam & omnia ejus tibi commendo, imprimíſque ipſum virum optimum, mihíque familiariſſimum, iis ſtudiis literarum doctrinæque præditum quibus ego

maximè

maximè delector. Peto igitur abs te, ut eum, sive non venerit in Siciliam, in meis intimis maximèque necessariis scias esse: itaque tractes, ut intelligat meam commendationem sibi magno adjumento fuisse. *Vale.*

Tul. & Cic. P. & Q. Tyroni humaniss. & opt. S. P. D.

Fam. 16. 1.

VIde quanta in te sit suavitas. Duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hospes tam te diligit, quàm si vixerit tecum. Is omnia pollicitus est quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebit, si firmior esses, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Videbis quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere; quem cùm meliusculè tibi esset, ad me mitteres: sed cogitavi, literas Marionem afferre posse, me autem crebras exspectare. Poteris igitur, & facies, si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt quibus rectè literas dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo: nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius: ei te totum trade: malo te paulò pòst valentem, quàm statim imbecillem videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas; cætera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens septimo Idus Novemb.

M. C. Pater & Fil. Q. Pat. & Fil. Tyroni S. P. D.

16. Epist. 7.

TErtiam ad te hanc Epistolam scribo eâdem die, magis instituti mei tenendi causa, quia nactus etiam cui darem, quàm quòd haberem quid scriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium; cùm valetudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam navigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego euntem Patras neminem prætermitto.

Cura,

Cura, cura te, mi Tyro: quando non contigit ut ſimul navigares, nihil eſt quòd feſtines. Nec quicquam cures niſi ut valeas. Etiam atque etiam vale. Septimo Idus Novemb. Actio veſperi.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 12.

EGo verò cupio te ad me venire; ſed viam timeo: graviſſimè ægrotâſti, inediâ & purgationibus & vi ipſius morbi conſumptus es. Graves ſolent offenſiones eſſe ex gravibus morbis, ſi qua culpa commiſſa eſt. Jam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum veneris, accedent continuò ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad tertium Calend. eſſe volo. Ibi te ut firmum offendam, mi Tyro, effice. Literulæ meæ ſive noſtræ, tui deſiderio oblanguerunt; hâc tamen epiſtolâ, quam Acaſtus attulit, oculos paulùm ſuſtulerunt. Pompeius erat apud me cùm hæc ſcribebam: hilarè & libenter ei cupienti audire noſtra, dixi ſine te omnia mea muta eſſe. Tu muſis noſtris para ut operas reddas; noſtræ ad diem dictum fient: docui enim te, fides ἔτυμον Proprietatem quòd haberet. Fac planè ut valeas; nos adſumus. *Vale.* xiv. Calend. Januarii.

M. T. C. Curioni S. P. D. Fam. 2. 4.

EPiſtolarum genera multa eſſe non ignoras: ſed unum illud certiſſimum, cujus causâ inventa res ipſa eſt, ut certiores faceremus abſentes, ſi quid eſſet quod eos ſcire, aut noſtrâ aut ipſorum intereſſet. Hujus generis literas à me profectò non expectas: domeſticarum enim rerum tuarum habes & ſcriptores & nuncios: in meis autem rebus nihil eſt ſanè novi. Reliqua ſunt epiſtolarum genera duo, quæ me magnopere delectant; unum, familiare & jocoſum; alterum, ſeverum & grave. Utro me minùs deceat, uti non intelligo. Jocémne tecum per literas? Civem mehercule non puto eſſe, qui temporibus his ridere poſſit. An gravius aliquid ſcribam? Quid eſt quod poſſit graviter à Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de Republica? Atque in hoc genere hæc mea

mea cauſa eſt, ut neque ea quæ nunc ſentio velim ſcribere. Quamobrem quoniam mihi nullum ſcribendi argumentum relictum eſt, utar eâ clauſulâ quâ ſoleo, téque ad ſtudium ſummæ laudis cohortabor. Eſt enim tibi gravis adverſaria conſtituta & parata, incredibilis quædam exſpectatio: quam tu unâ re facillimè vinces, ſi hoc ſtatueris, quarum laudum gloriam admiraris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis eſſe elaborandum. In hanc ſententiam ſcriberem plura, niſi te tuâ ſponte ſatis incitatum eſſe confiderem: & hoc, quicquid attigi, non feci inflammandi tui cauſâ, ſed teſtificandi amoris mei. *Vale.*

M. T. C. Bruto S. P. D. Fam. 13. 14.

LUcio Titio Strabone, equite Romano imprimis honeſto & ornato, familiariſſimè utor: omnia mihi cum eo intercedunt jura Summæ neceſſitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam eſt. Peto à te hoc diligentiùs quàm ſi mea res eſſet, (quò eſt honeſtius, de amicorum pecunia laborare quàm de ſua,) ut negotium conficiendum cures, ipſe ſuſcipias, tranſigas; operámque des, quod tibi æquum & rectum videbitur, ut quàm commodiſſimâ conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causâ miſſus eſt, negotium conficiat, ad nummóſque perveniat. Id & mihi gratiſſimum erit, & tu ipſe L. Titium cognoſces amicitiâ tuâ digniſſimum. Quod ut tibi curæ ſit, ut omnia ſolent eſſe quæ me velle ſcis, te vehementer etiam atque etiam rogo. *Vale.*

M. T. C. T. Fabio S. D. Fam. 5. 18.

ETſi egomet, qui te conſolari cupio, conſolandus ipſe ſum, propterea quòd nullam rem gravius jamdiu tuli quàm incommodum tuum: tamen te magnoperè non hortor ſolùm, ſed etiam pro amore noſtro rogo atque oro, te colligas, virúmque præbeas; & quâ conditione omnes homines, & quibus temporibus nati ſumus

mus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit quàm fortuna abstulit: propterea quòd adeptus es, quod non multi homines novi; amisisti, quòd plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur esse, qui quàm leviss̃imâ pœnâ ab hac Republica discesserit. Tu verò qui & fortunas & liberos habeas, & nos cæterosque necessitudine & benevolentiâ tecum conjunctissimos; quique magnam facultatem sis habiturus, nobiscum & cum omnibus tuis vivendi; & cùm unum sit judicium ex tam multis, quod reprehendatur, ut quod unâ sententiâ, eâque dubiâ, potentiæ alicujus condonatum existimetur: omnibus his de causis debes istam molestiam quàm levissimè ferre. Meus animus erit in te, liberosque tuos semper, quem esse vis, & qui esse debet. *Vale.*

M. T. C. Trebianæ S. D. Fam. lib. 6. Epist. 11.

DOlabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quòd non defueram ejus periculis. Nunc tantò sum devinctus ejus beneficio, quòd & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissimè mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere malim. Alterum omnino non desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quandò tibi virtus & dignitas tua reditum ad nos aperuit: est tuæ sapientiæ, magnitudinisque animi, quid amiseris, obliviscì; quid recuperaris, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum: plus acquisivisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris, quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Vestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est; eâque te uti facilè patior, cùm apud alios, tum mehercle apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maximè probata esse

volumus. Te cupio videre quamprimùm. *Vale.*

Cicero Trebatio S. Fam. lib. 7. Epist. 14.

CHrysippus Vettius, Cyri Architecti libertus, fecit, ut te non immemorem putarem mei: salutem enim mihi tuis verbis nunciavit. Valde jam lautus es, qui gravêre literas ad me dare, homini præsertim propè domestico. Quòd si scribere oblitus es, minùs multi jam, te advocato, causâ cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam, ut isthuc veniam, antequam planè ex animo tuo effluam. Sin æstivorum timor te debilitat, aliquid excogita ut feciſti de Britannia. Illud quidem perlubenter audivi ex eodem Chrysippo, te esse Cæsari familiarem: sed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quàm sæpissimè cognoscere: quod certè ità fieret, si tu maluisses benevolentiæ quàm litium jura perdiscere. Sed hæc jocati sumus, & tuo more, & nonnihil etiam nostro. Te valde amamus, nosque à te amari tum oramus, tum etiam confidimus. *Vale.*

M. T. C. Cassio S. P. D. Fam. lib. 12. Epist. 8.

SCelus affinis tui Lepidi, summámque levitatem & inconstantiam, ex actis quæ ad te mitti certò scio, cognoscere te arbitror. Itaque nos confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus: spémque omnem in D. Bruto & Planco habemus: si verum quæris, in te, & in meo Bruto, non solùm ad præsens perfugium, si (quod nolim) adversi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hîc de Dolabella audiebamus quæ vellemus: sed certos autores non habebamus. Te quidem magnum hominem & præsenti judicio, & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito, fac, ut ad summa contendas. Nihil est tantum, quod non populus Romanus à te perfici atque obtineri posse judicet. *Vale.* *M. T. C.*

M. T. C. Lepido S. P. D. Fam. 10. 27.

QUòd mihi, pro mea summa erga te benevolentia, magna cura est, ut quàm amplissimâ dignitate sis, moleste tuli te Senatui gratias non egisse, cùm esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter cives conciliandæ te cupidum esse lætor. Pacem eam si à servitute sejungis, consules & reipublicæ, & dignitati tuæ; si ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatûs restituturа est, hoc animo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti anteponant. Itaque sapientiùs, meo quidem judicio, facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior fies literis. Tu, pro tua prudentia, quid optimum factu sit, videbis. *Vale.*

M. Cicero Cn. Planc. Imp. consp. desp. S. D. Fam. 10. 2.

MEum studium honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset, si aut tutò in Senatum, aut honestè venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam liberè de Republica sentiens, versari potest in summa impunitate gladiatorum; nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Republica dicere, ubi me & meliùs & propiùs audiant armati, quàm Senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis; nec in publicis quidem, si quid erit in quo me interesse necesse sit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In his autem rebus quæ nihilominus, ut ego abfim, confici possunt, peto à te, ut mei rationem habere velis, & salutis & dignitatis meæ. *Vale.*

M. T. C. Papirio Peto S. D. Fam. 9. 10.

TAmen à malitia non discedis: tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere, cùm reges tam sint continentes, multò magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia

expiſcatum : rectà enim à porta domum meam veniſſe neque hoc admiror, quòd non ad tuam potius; ſed illud, quòd nec ad ſuam. Ego autem tribus primis verbis, Quid noſter Petrus? At ille adjurans, nuſquam ſe unquam libentiùs. Hoc ſi verbis aſſecutus es, aures ad te afferam minùs elegantes; ſin autem obſonio, peto à te, nè pluris eſſe Balbos, quam diſertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed ſi me expediero ut in iſta loca venire poſſim non committam ut te ſerò à me certiorem factum putes. *Vale.*

C. Trebonius M. T. C. S. P. D. Fam. lib. 12. 16.

SI vales, bene eſt. Athenas veni ad 11 Calend. Junii, atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum deditum optimis ſtudiis, ſummâque modeſtiæ famâ. Qua ex re quantam voluptatem ceperim, ſcire potes etiam me tacente. Non enim neſcis, quanti te faciam, & quàm, pro noſtro veterrimo veriſſimoque amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tanto bono, gaudeam. Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Nihil adoleſcente tuo, atque adeò noſtro (nihil enim mihi à te poteſt eſſe ſejunctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis ſunt, eſt; aut ſtudioſius earum artium quas tu maximè amas, hoc eſt, optimarum. Itaque tibi, quod verè facere poſſum, libenter quoque gratulor, nec minùs etiam nobis, quòd eum, quem neceſſe erat diligere qualiſcunque eſſet, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cùm mihi in ſermone injeciſſet, ſi vellem Aſiam viſere: non modò invitatus, ſed etiam rogatus eſt à me, ut id potiſſimùm nobis obtinentibus provinciam faceret. Cui nos & charitate & amore tuum officium præſtituros non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, ut Cratippus unà cum eo ſit, nè putes in Aſia feriatum illum ab iis ſtudiis, in quæ tuâ cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, ut video, & ingreſſum pleno gradu, cohortari

cohortari non intermittemus quò indies longiùs diſcendo exercendóque ſe procedat. Vos quid ageretis in Republica, cùm has literas dabam, non ſciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ ſcilicet cupio eſſe falſa, ut aliquando otio à libertate fruamur, quod vel minimè adhuc mihi contingit. Ego tamen nactus in navigatione noſtra puſillum laxamenti, concinnavi tibi munuſculum ex inſtituto meo: & dictum, cum magno noſtro honore à te dictum concluſi, & tibi infra ſubſcripſi. In quibus verſiculis, ſi tibi quibuſdam verbis ἀδυρρημονέστερος [Id eſt *in loquendo liberior*] videbor; turpitudo perſonæ ejus, in quam liberiùs invehimur, nos vindicabit. Ignoſcas etiam iracundiæ noſtræ, quæ juſta eſt in ejuſmodi & homines, & cives. Denique quî magis hoc Lucilio licuerit aſſumere libertatis, quàm nobis? Etiamſi odio pari fuerit in eos, quos læſit; tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborum incurreret. Tu ſicut mihi pollicitus es, adjunges me quamprimum ad tuos ſermones. Namque illud non dubito, quin ſi quid de interitu Cæſaris ſcribas, non patiaris me minimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem meóſque tibi commendatos habe. vii. Calend. Jun. Athenis.

Cicero Curio S. P. D. Fam. lib. 7. Epiſt. 31

FAcilè perplexi ex tuis literis (quod ſemper ſtudui) & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quàm mihi charus eſſes. Quod quando uterque noſtrûm conſecutus eſt; reliquum eſt, ut officiis certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acilio non fuiſſe neceſſe meas dari literas facilè patior. Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis, non multùm opus fuiſſe, propter res tuas ità contractas, ut quemadmodum ſcribis, nec caput nec pedes; equidem vellem uti pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruiſſe jam veterem urba-

nitatem, ut Pomponius noster suo jure possit dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur, quæso nè tantum semen urbanitatis unà cum Republica intereat. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 32.

IN Alesina civitate tam lautâ quàm nobili, conjunctissimos habeo & hospitio & familiaritate M. & C. Clodios, Archagatum, & Philonem: sed vereor, nè, quia complures tibi præcipuè commendo, exæquare videar ambitione quâdam commendationes meas: quanquam à te quidem cumulatè satisfit & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam, & hos, mihi maximè esse conjunctos vetustate, officiis, benevolentiâ. Quamobrem peto à te majorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas fidéque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 23.

CN. Otacilio Nasone utor familiarissimè: Ità prorsus ut illius ordinis nullo familiariùs; nam & humanitate ejus, & probitate, in consuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus est expectare te, quibus cum verbis tibi commendem, quo sic utor, ut scripsi. Habet is in provincia tuâ negotia quæ procurant liberti, Hilarius, Antigonus Demostratus, quos tibi, negotiáque omnia Nasonis non secùs commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 14. *Epist.* 24.

AVitum mihi hospitium est, cum Lysone Lysonis filio Lilybætano, valdéque ab eo observor, cognovíque dignum & patre & avo: est enim nobilissima familia.

familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum rem domúmque ejus, magnóque opere abs te peto, cures, ut is intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adjumento & ornamento fuisse. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 35.

CAius Avianus Philoxenus, antiquus est hospes meus: & præter hospitium, valde etiam familiaris; quem Cæsar meo beneficio in Novocomenses retulit. Nomen autem Aviani consecutus est, quòd homine nullo est usus, quàm Flacco Aviano, meo (quemadmodum te scire arbitror) familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commodes, habeasque in numero tuorum: perficiásque ut intelligat has literas meas magno sibi usui fuisse. Erit id mihi majorem in modum gratum. *Vale.*

Cicero, Planco Imp. Cons. def. S. P. D. Fam. lib. 10. *Epist.* 13.

UT primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ nihil prætermisi in te ornando, quod positum esset aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatusconsulto poteris cognoscere: ità enim est, præscriptum, ut à me dē scripto dicta sententia est, quam senatus frequens secutus est summo studio, magnóque consensu. Ego, quanquam ex tuis literis quas mihi misisti, perspexeram te magis judicio bonorum, quàm insignibus gloriæ, delectari; tamen considerandum nobis existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi à Repub. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus, non Ajacem, nec Achillem, sed Ulyssem appellavit πολίπορθον, id est, urbium expugnatorem.

M. T. C. C. Cassio S. P. D. Fam. lib. 12. Epist. 6.

QUi status rerum fuit tum, cùm has literas dedi, scire potes ex C. Tidio Strabone, viro bono & optime de Republica sentiente: Nam quid dicam cupidissimo tui, qui, domo & fortunis relictis, ad te potissimùm profectus sit? Itaque eum tibi ne commendo quidem; adventus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes tibique persuadeas, omne perfugium bonorum in te & Bruto esse positum, si, quod nolim, adversi quid evenerit. Res cùm hæc scribebam, erat in extremum deducta discrimen: Brutus enim Mutinæ vix jam sustinebat: Qui si conservatus erit, visimus; sin oppressus ibi erit (Quod dii omen avertant) omnis omnium cursus est ad nos. Proinde fac tantum animum habeas, tantúmque apparatum, quanto opus est ad universam Rempub. recuperandam. *Vale.*

M. T. C. Cornificio Collegæ S. Fam. lib. 12. Epist. 17.

GRata mihi vehementer & memoria nostri tua, quam significasti literis: quam ut conserves (non quòd de tua constantia dubitem, sed quia mos est ità rogandi) rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nunciata sunt, quæ quia tibi sunt magis propria quàm nobis, tuâ me causâ magis movent, quam meâ. Romæ summum otium est, sed ità, ut malis salubre aliquod & honestum negotium: quod spero fore, quia video id curæ esse Cæsari. Me scito, dum tu absis, quasi occasionem quandam & licentiam nactum, scribere audaciùs, & cætera quidem fortasse, quæ etiam tu concederes. Sed proximè scripsi de optimo genere dicendi; in quo sæpe suspicatus sum te à judicio nostro, sic scilicet ut doctum hominem à non indocto, paululum dissidere. Huic tu libro, maximè velim ex animo, si minùs gratiæ causâ, suffragere. Dicam tuis ut eum

cum, si velint, describant, ad téque mittent. Puto enim etiamsi rem minùs probabis, tamen in ista solitudine quicquid à me profectum sit, jucundum tibi fore. Quòd mihi existimationem tuam, dignitatémque commendas, facis tu quidem omnium more: sed velim sic existimes, me, cùm amori, quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tribuere: tum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de spe amplissimæ dignitatis ità judicare, ut neminem tibi anteponam, comparem paucos. *Vale.*

M. T. C. Q. Thermo Fam. 13. 54.

CUM mihi multa grata sunt, quæ tu adductus meâ commendatione fecisti: Tum imprimis quòd M. Marcilium amici atque interpretis mei filium, liberalissimè tractavisti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihique propter te gratias maximas egit. Quare, quod reliquum est, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eò libentiùs his commodes; operamque des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis rea ne fiet. Ego cùm antea studiosè commendabam Marcilium, tum multò nunc studiosiùs, quòd in longa apparitione singularem & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiámque cognovi. *Vale.*

Libri primi finis.

LIBER SECUNDUS.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. *Epist.* 7.

EX tuis literis, & ex re ipsa, nos funditus periisse video. Te oro, ut quibus in rebus mei tui indigebunt

gebunt, noſtris miſeriis nè deſis. Ego te, ut ſcribis, citò video. Plura non ſcribo. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epiſt. 21.

TRiginta dies erant lapſi, cùm has dabam literas, per quos nullas à vobis acceperam. Mihi autem erat in animo, jam, ut antea ad te ſcripſi, ire in Epirum, & ibi omnem caſum potiſſimùm expectare. Te oro, ut ſi quid erit, quod perſpicias quamcunque in partem, quàm planiſſimè ad me ſcribas, & meo nomine (ut ſcribis) literas, quibus putabis opus eſſe, ut des. Vale v. Calend. Novemb.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. ex Epiſt. 22.

EGo, quòd per Theſſaliam ſi irem in Epirum, perdiu nihil eram auditurus, & quòd mei ſtudioſos habeo Dyrrachinos, ad eos perrexi, cùm illa ſuperiora Theſſalonicæ ſcripſiſſem: inde cùm ad te me convertam, faciam ut ſcias; túque ad me velim omnia quàm diligentiſſimè, cujuſmodi ſunt, ſcribas. Ego jam, aut rem, aut ne ſpem quidem expecto. Vale. vi. Cal. Decem. Dyrrachii.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 1.

CUm antea maximè noſtrâ intereſſe arbitrabar, te eſſe nobiſcum: tum verò ut, legi rogationem, intellexi ad iter quod conſtitui, nihil mihi optatius cadere poſſe, quàm ut tu me quàm primum conſequare: ut cùm ex Italia profecti eſſemus, ſive per Epirum iter eſſet faciendum, tuo tuorúmque præſidio uteremur; ſive aliud quid agendum eſſet, certum conſilium de tua ſententia capere poſſemus. Quamobrem te oro, des operam ut me ſtatim conſequare: faciliùs potes, quoniam de provincia Macedoniæ perlata lex eſt. Pluribus verbis tecum agerem, niſi pro me apud te res ipſa loqueretur. *Vale.*

M. T. C.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epiſt. 2.

ITineris noſtri cauſa fuit, quòd non habebam locum ubi pro meo jure diutiùs eſſe poſſem, quàm in fundo Sictæ, præſertim nondum ragatione correctâ ; & ſimul intelligebam, ex eo loco (ſi te haberem) poſſe me Brunduſium referre: ſine te autem non eſſe nobis illas partes tenendas propter Antonium. Nunc, ut ad te antea ſcripſi, ſi ad nos veneris, conſilium totius rei capiemus. Iter eſſe moleſtum ſcio: ſed tota calamitas omnes moleſtias habet. Plura ſcribere non poſſum, ita ſum animo perculſo & abjecto. Cura ut valeas. Dat. 6. Idus April. Narycii Locridis.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 3.

UTinam illum diem videam, cùm tibi agam gratias quòd me vivere coegiſti: adhuc quidem valdè me pœnitet. Sed te oro ut ad me Vibonem ſtatim venias, quò ego multis de cauſis converti iter meum: ſed eo ſi veneris, de toto itinere & fuga mea conſilium capere potero. Si id non feceris, mirabor. Sed confido te eſſe omnino facturum.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 5.

TErentia, tibi & ſæpe & maximas agit gratias. Id eſt mihi gratiſſimum. Ego vivo miſerrimus & maximo dolore conficior. Ad te quid ſcribam, neſcio. Si enim es Romæ, jam me aſſequi non potes: ſin es in via, cùm eris me aſſecutus, coràm agemus quæ erunt agenda: tantùm te oro, ut quoniam me ipſum ſemper amâſti eodem amore ſis. Ego enim idem ſum. Inimici mei, mea mihi, non meipſum ademerunt. Cura ut valeas. viii. Idus Aprilis, Thurii.

M. T. C.

M. T. C. P. Attico ad At. 3. 6.

NON fuerat mihi dubium, quin te Tarenti aut Brundusi visurus essem, idque ad multa pertinuit; in eis, ut in Epiro consisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio uteremur, quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, maximè Cyzicum: Tibi meos commendo; me vix, miserèque sustento. *Vale.* Dat. 14. Cal. Maii. Tarenti.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 25.

POST tuum à me discessum literæ mihi Româ allatæ sunt, ex quibus perspicio, nobis in hac calamitate tabescendum esse: neque enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessis. Sed nè ingrati aut nè omnia velle nobiscum una interire videamur, hoc omitto. Illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmâsti, ut me ante Cal. Jan. ubicunque erimus, sistas. *Vale.*

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 16.

TOtum iter incertum mihi facit expectatio literarum tuarum Calend. Sext. datarum; non aliud aliquid. Si spes erit, Epirum: sin minùs Cyzicum, aut aliud quid sequemur. Tuæ quidem literæ, quò sæpius à me leguntur, hoc spem mihi faciunt minorem, quàm cùm lectæ sunt. Tum id quod attulerunt ad spem, infirmant; ut facilè appareat, te & consolationi servire, & veritati: idque te rogo planè ut ad me quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ità scribas. *Vale.* Dat. 12. Cal. Septemb.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 18.

EXpectationem nobis non parvam attuleras, cùm scripseras Varronem tibi pro amicitia confirmâsse,

mâsse, causam nostram Pompeium certè susceptûrum, & simulac à Cæsare ei literæ quas expectaret, remissæ essent, autorem etiam daturum, utrum id nihil fuit? an adversatæ sunt Cæsaris literæ quas? An est aliquid in spe? etiam illud scripseras, eundem secundum comitia dixisse. Fac (si vides quantis in malis jaceam; & si putas esse humanitatis tuæ) me, fac de tota causa nostra certiorem. Nam Quintus frater homo mirus, qui me tam valdè amat, omnia mittit spei plena, metuens (credo) defectionem animi mei. Tuæ autem literæ sunt variæ, neque enim me desperare vis, nec temerè sperare. Fac, obsecro te, ut omnia quæ à te prospici possunt, sciamus. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. *ad Attic.* 3. 11.

ME & tuæ literæ, & quidam boni nuncii, non optimis tamen autoribus & expectatio vestrarum literarum, & quod tibi ità placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebant; si accepero literas quas expecto, si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam: si non erit, faciam te certiorem quid egerim. Tu me, ut facis, operâ, consilio, gratiâ, adjuva. Consolari jam desine; objurgare vero noli. Quod cùm facis, ut ego tuum amorem & dolorem desidero! quem ità affectum meâ ærumnâ esse arbitror, ut teipsum consolari nemo possit. Quantum fratrem optimum humanissimumque sustentat. Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas. *Vale.* Dat. 4. Calend. Quint.

M. T. C. Attico S. *ad Attic. lib.* 3. *Epist.* 4.

MIseriæ nostræ potiùs velim quàm inconstantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arcessebamus, subitò

ſubitò diſceſſimus. Allata eſt enim nobis rogatio de pernicie mea ; in qua, quod confectum eſſe audiveramus, erat hujuſmodi, ut mihi ultra quadraginta millia liceret eſſe. Illò cùm pervenire non liceret, ſtatim iter Brunduſium versùs contuli ante diem rogationis, nè & Sica, apud quem eram, periret ; & quod Melitæ eſſe non licebat. Nunc tu propera, ut nos conſequare, ſi modò recipiemur. Adhuc invitamur benignè : ſed, quod ſupereſt, timemus. Me, mi Pomponi, valdé pœnitet vivere : qua in re apud me tu plurimùm valuiſti ; ſed hæc coràm : fac modò ut venias. *Vale.*

M. T. C. Attico S. ad Attic. lib. 1. Epiſt. 12.

ASiam Quinto ſuaviſſimo fratri obtigiſſe audiſti ; non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor quàm ullius noſtrûm literæ nunciarint. Nunc quoniam & laudis avidiſſimi ſemper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες [id eſt, *Græcorum ſtudioſi*] & ſumus & habemur, & multorum odia atque inimicitias Reipublicæ causâ ſuſcepimus, παντοίης ἀρετῆς μεμνήσκεο [id eſt, *omnimodæ virtutis memor ſis* ;] curáque & effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epiſtola ſcribam quam ipſi Quinto dabo. Tu me velim certiorem facias quid de meis mandatis egeris, atque etiam quid de tuo negotio. Nam ut Brunduſio profectus es, nullæ mihi abs te ſunt redditæ literæ. Valde aveo ſcire quid agas. Idibus Mart. *Vale*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 10.

VOlo ames conſtantiam meam. Ludos Antii ſpectare non placet : eſt enim ἀπροσόλβιχον [id eſt, *ſubabſurdum*] cùm velim vitare omnium deliciarum ſuſpicionen, repente ἀναφαίνεσθαι [id eſt, *apparere*] non ſolùm

ſolùm delicatè, ſed etiam ineptè peregrinantem. Quare uſque ad nonas Maias te in Formiano expectabo. Nunc fac ut ſciam quo die te viſuri ſimus. Ab Appii foro, horâ quartâ: dederam aliam paulò antè à tribus. Tabernis. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 12.

NArro tibi; planè relegatus mihi videor, poſteaquam in Formiano ſum. Dies enim nullus erat, Antii cùm eſſem, quo die non meliùs ſcirem Romæ quid ageretur, quam ii qui erant Romæ. Etenim literæ tuæ non ſolùm quid Romæ, ſed etiam quid in Republica; neque ſolùm quid fieret, verùm etiam quid tutum eſſet, indicant. Nunc, niſi ſiquid ex prætereunte viatore exceptum eſt, ſcire nihil poſſumus. Quare quanquam jam teipſum expecto, tamen iſti puero, quem ad me ſtatim juſſi recurrere, da ponderoſam aliquam epiſtolam, plenam omnium non modò actorum, ſed etiam opinionum tuarum; ac diem quo Româ ſis exiturus, cura ut ſciam. Nos in Formiano eſſe volumus uſque ad pridie nonas Majas: eò ſi ante eam diem non veneris, Romæ te fortaſſe videbo: nam Arpinum quid ego te invitem? Hæc igitur. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epiſt. 13.

QUòd ad te ſcripſeram, me in Epiro futurum, poſteaquam extenuari ſpem noſtram & evaneſcere vidi, mutavi conſilium: nec me Theſſalonicâ commovi ubi eſſe conſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis literis ſcripſeras, fore utì ſecundùm comitia aliquid de nobis in ſenatu ageretur: id tibi Pompeium dixiſſe. Qua de re quoniam comitia habita ſunt, túque nil ad me ſcribis; perinde habeo, ac ſi ſcripſiſſes nihil eſſe: nèque temporis non longinqui

longinqui ſpe ductum eſſe moleſtè feram. Quem autem motum te videre ſcripſeras, qui nobis utilis fore videretur, eum nunciant, qui veniunt, nullum fore. In Tribunis Pl. deſignatis reliqua ſpes eſt quam ſi expectaro, non erit, quòd putes me [illegible] meæ ac voluntati meorum defuiſſe. Quòd me ſæpe accuſas, cur hunc meum caſum tam graviter feram, debes ignoſcere, cùm ità me afflictum videas, ut neminem unquam nec videris, nec audieris. Nam quod ſcribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi verò mens integra eſt; atque utinam tam in periculo fuiſſet, cùm ego iis, quibus ſalutem meam chariſſimam eſſe arbitrabar, inimiciſſimis crudeliſſimiſque uſus ſum: qui ut me paulùm inclinari timore vederunt, ſic impulerunt, ut omni ſuo ſcelere & perfidiâ abuterentur ad exitium meum. Non quoniam Cyzicum nobis eundum, quò citiùs ad me literæ perferentur, hoc velim diligentiùs omnia, quæ putaris me ſcire opus eſſe, perſcribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miſer, ſi incolumem relinquo, non me totum periiſſe arbitrabor. *Vale.* Non. Sextil.

M. T. C. P. Att. S. ad Attic. 3. 14.

EX tuis literis plenus ſum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis velit, aut oſtendat. Comitia enim credo eſſe habita: quibus abſolutis ſcribis illi placuiſſe agi de nobis. Si tibi ſtultus eſſe videor, qui ſperem, facio tuo juſſu; & ſcio te me iis epiſtolis potiùs, & meas ſpes ſolitum eſſe remorari. Nunc velim mihi planè perſcribas, quid videas. Scio nos noſtris multis peccatis in hanc ærumnam incidiſſe; ea ſiqui caſus ex parte correxerint, minùs moleſtè feremus nos vixiſſe & adhuc vivere. Ego propter viæ celebritatem, & quo-

quotidianam expectationem rerum novarum, non commovi me adhuc Theſſalonicâ; ſed jam extrudimur, non à Plancio, (nam is quidem retinet,) verùm ab ipſo loco minimè appoſito ad toleranda in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut ſcripſeram, non ivi, quòd ſubiti mihi adverſi nuncii venerant, & literæ; quare nihil eſſet neceſſe quàm proximè Italiam eſſe. Hinc ſi quid à comitiis audîerimus, nos in Aſiam convertemus; neque adhuc ſtabat, quò potiſſimum; ſed ſcies. *Vale.* 12. Cal. Sext. Theſſalonicæ.

M. T. C. T P. Attico S. *ad Attic.* 4. 12.

VEſtorius noſter me per literas facit certiorem, te Româ ad vii. Idus Maii putare profectum eſſe, tardiùs quàm dixeras, quod minùs valuiſſes. Si jam meliùs vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateant, non ſecùs ac ſi ipſe adeſſes, cùm cæteri, tum Varronis; eſt enim mihi utendum quibuſdam rebus ex iis libris ad eos quos in manibus habeo; quos, ut ſpero, tibi valde probabo. Velim ſi quid fortè novi habes, maximè à Quinto fratre, deinde à C. Cæſare, & ſi quid fortè de comitiis, de Republica, (ſoles enim tu hæc feſtinè odorari) conſcribas ad me. Si nihil habebis, tamen ſcribas aliquid. Nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiva aut loquax viſa eſt. Maximè autem rogo, rebus tuis, totóque itinere ex ſententia confecto, nos quamprimùm reviſas. Dionyſium jube ſalvere. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 5. 3.

AD vi. Idus Maias veni in Trebulanum ad Pontium; ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ ſunt

tertio abs te die. Eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas: nec verò nunc erat sanè quod scriberem. Qui de Republica rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum video timorem; sed multa inania. Quid de iis cogites, & quando, scire velim Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ simul in Trebulano redditæ sunt; quarum alteræ edictum Publii Licinii habebant, (erant autem Nonis Maiis datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quàm vereor, nè quid fuerit σπουδαιότερον [id est, *magis serium*] in iis quas non accepi, quibus rescribi vis! Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Jam deest quid scribam, & lucet. Beneventi cogitabam hodie: nostrâ continentiâ & diligentiâ faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano, ad v. Idus Maias.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 5. 6.

TArentum veni ad xv. Calend. Junii. Quòd Pontinum statueram expectare, commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompeio consumere; eóque magis, quòd ei gratum esse id videbam, qui etiam à me petierit ut secum & apud se essem quotidie. Quod concessi libenter. Multos enim ejus præclaros de Republica, sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te brevior jam in scribendo incipio fieri, dubitans Romæne sis, an jam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potiùs quàm committam, ut, tibi cùm possint reddi à me literæ, non reddantur; nec tamen jam habeo quid aut mandem tibi, aut narrem: mandavi omnia quidem quæ tu, ut polliceris, exhauries; narrabo, cùm aliquid habeo novi. Illud tamen non

non deſinam, dum adeſſe putabo, de Cæſaris nomine rogare, ut confectum relinquas. Avidè expecto tuas literas, & maximè, ut norim tempus profectionis tuæ. *Valè.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 4.

DIonyſium flagrantem deſiderio tui miſi ad te, nec mehercule æquo animo; ſed fuit concedendum: quem quidem cognovi cùm doctum, (quod mihi jam antè erat notum) tum ſanctum, plenum officii, ſtudioſum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, nè libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompeium vidi 4. Id. Decemb. Fuimus unà horas duas fortaſſe: magnâ lætitiâ mihi viſus eſt affici meo adventu; de triumpho hortari, ſuſcipere partes ſuas, monere, nè antè in ſenatum accederem quàm rem confeciſſem, nè dicendis ſententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? In hoc judicio & officio ſermonis nihil potuit eſſe prolixius. De Republica autem ità mecum locutus eſt, quaſi non dubium bellum haberemus: nihil ad ſpem concordiæ: planè illum ab ſe alienatum cùm antè intelligeret, tum verò proximè judicaſſe: veniſſe Hircium à Cæſare, qui eſſet ei familiariſſimus, ad ſe non acceſſiſſe: & cùm ille ad 8. Idus Decemb. veſperi veniſſet, Baldus de tota re conſtituiſſet, ad 7. ad Scipionem ante lucem veniſſe: multa de nocte profectum eſſe ad Cœſarem: hoc illi τεκμηριῶδες [id eſt, *ſignum indubitatum*] videbatur eſſe alienationis. Quid multa? nihil me aliud conſolatur, niſi quòd illum, cui etiam inimici alterum conſulatum, fortuna ſummam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in diſcrimen adducat: quòd ſi ruere cæperit, ne ego multa timeo, quæ non audeo ſcribere; ſed ut nunc eſt, ad 3. Non. Jan. ad urbem cogito.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 6.

PLanè deest quod ad te scribam; nota omnia tibi sunt, nec ipse habeo à te quod expectem. Tantùm igitur nostrum illud solenne servemus, ut nè quem isthuc euntem sine literis dimitamus. De Republica valdè timeo; nec adhuc ferè inveni, qui non concedendum putaret Cæsari quod postularet, potiùs quàm depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio opinione valentior; Cur autem nunc primùm ei resistamus, (οὐ γὰρ ἂν τοῦτο δὲ μεῖζον ἑπόμενον κακὸν) id est, [*non enim hoc majus sequeretur malum,*] quàm cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm, ut absentis ratio haberetur, ferebamus? nisi fortè hæc illi tam arma dedimus, ut nunc cum benè parato pugnaremus. Dices, Quid tu igitur sensurus es? Non idem quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, nè armis decertetur; dicam idem quod Pompeius, neque id faciam humili animo: sed rursus hoc permagnum Reipub. malum est, & quodammodo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. *Vale.*

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 9.

SUbitò consilium cepi, ut antequam luceret, exirem, nè qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. De reliquo neque herculè quid agam, nec quid acturus sim, scio; ità sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii. Tibi verò quid suadeam, cujus ipse consilium expecto? Cneus noster quid consilii ceperit, capiátve, nescio, adhuc in oppidis coarctatus; & stupent omnes. Si in Italia consistat, erimus unà: sin cedet, consilii res est adhuc incerti. Nisi ego insanio, stultè omnia & incautè agi judico.

judico. Tu quæso crebrò ad me scribe, vel quod in buccam venerit.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 17.

NIhil habeo quod ad te scribam: quinetiam eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi; erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. Ecce tibi 3. Nonas Februarii manè accepi literas tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Fernium, quibus irridet L. Cæsaris legationem. Planè oppressi videmur, nec quid consilii capiam scio: nec mehercule de me laboro; de pueris quid agam non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quò faciliùs de Pompeii rebus cognoscerem. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 18.

BReviloquentem jam me tempus ipsum facit; pacem enim desperavi. Bellum nostri nullum administrant. Cave enim putes quicquam esse minoris his Consulibus, quorum ego jussu, spe audiendi aliquid & cognoscendi nostri apparatûs, maximo imbri Capuam veni pridie. Non ut eram jussus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohortes Legionum Actianarum non firmissimarum. At illum ruere nunciant, & jam jámque adesse, non ut manum conferat, (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia κὴ συναποθανεῖν [id est, *vel commori*] nec te id consulo; sin extrà, quid ago? Ad manendum hyems, lictores improvidi, & negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa

bonorum, turpitudo conjungendi cum tyranno: qui quidem incertum eſt, Phalarímne an Piſiſtratum ſit imitaturus. Hæc velim explices, & me jũves conſilio. Et ſi teipſum iſthîc jam carere puto: ſed tamen, quantum poteris. Ego ſiquid hîc hodie novi cognôro, ſcies; jam enim aderunt Conſules ad ſuas Nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cùm poteris reſcribes. Mulieres & Cicerones in Formiano reliqui. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 20.

PEdem in Italia video nullum eſſe, qui non in iſtius poteſtate ſit. De Pompeio ſcio nihil; eúmque, niſi in navim ſe contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! hujus autem noſtri ——! Sed non poſſum ſine dolore accuſare eum, de quo angor & crucior. Tu cædem non ſine cauſa times; non quò minùs quicquam expediat Cæſari ad diuturnitatem victoriæ & dominationis: ſed video quorum arbitrio ſit acturus. Rectè ſit: cenſeo cedendum de oppidis his; egeo conſilii; quod optimum factu videbitur, facies; cum Philotimo loquere, atque adeò Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam? quâ aut terrâ aut mari perſequar eum, qui, ubi ſit, neſcio? Et ſi terrâ quidem, quî poſſum? mari, quo? Tradam igitur iſti me? fac poſſe tutò; multi enim hortantur; num etiam honeſtè? Nullo modo quidem à te petam conſilium, ut ſoleo. Explicari res non poteſt: ſed tamen ſi quid in mentem venit, velim ſcribas; & ipſe quid ſis acturus. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 22.

PHilotimi literæ me quidem non nimis; ſed eos qui in his locis erant admodum delectârunt. Ec-

ce

ce poſtridie Caſſii literæ Capuâ à Lucretio familiari ejus, Nigidium à Domitio Capuam veniſſe; eum dicere Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneum, confeſtim ſequi Cæſarem, Domitium non habere militum vim. Idem ſcripſit Conſules Capuâ diſceſſiſſe. Non dubito quin Cneus in fuga ſit, modò effugiat. A conſilio fugiendi, ut tu cenſes, abſum. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 23.

CUm dediſſem ad te literas triſtes, & metuo ne veras, de Lucretii ad Caſſium literis Capuâ miſſis, Cephalio venit à nobis: attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut ſolet. Omnia faciliùs credere poſſim, quàm quòd ſcribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ità affert, omniáque quæ nolim. Rem miſeram! malas cauſas ſemper obtinuit: in optima concidit. Quid dicam, niſi illud eum ſciſſe, (neque enim erat difficile) hoc neſciſſe? erat enim ars difficilis, rectè Remp. regere. Sed jam jámque omnia ſciemus & ſcribemus ad te ſtatim. *Vale.*

M. T. C. Attico S. ad Attic. 8. 7.

UNum etiam reſtat amico noſtro ad omne dedecus, ut Domitio non ſubveniat. At nemo dubitat, quin ſubſidio venturus ſit: ego non puto. Deſeret igitur talem civem, & eos quos unà ſcis eſſe, cùm habeat præſertim & ipſe cohortes 30? Niſi me omnia fallunt, deſeret. Incredibiliter pertimuit: nihil ſpectat niſi fugam, cui tu (video enim quid ſentias) me comitem putas debere eſſe. Ego verò quem fugiam habeo; quem ſequar, non habeo. Quod enim tu meum conſilium laudas, &

memorandum dicis, malle quòd dixerim me non Pompeio vinci, quàm cum iſtis vincere: ego verò malo: ſed cum illo Pompeio qui tum erat, aut qui mihi eſſe videbatur. Cum hoc verò, qui antè fugit, quàm ſcit aut quem fugiat, aut quò, qui noſtra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam deſeruit; ſi malui, contigit, victus ſum. Quod ſupereſt, nec iſta videre poſſum, quæ nunquam timui nè viderem; nec mehercule iſtum, propter quem mihi non modò meis, ſed memetipſo carendum eſt. Ad Philotimum ſcripſi de viatico, ſive à Moneta (nemo enim ſolvit) ſive ab Oppiis tuis contubernalibus. Cætera appoſita tibi mandabo. *Vale.*

Cn. Pomp. Proconſ. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 8. 14.

Tuas literas libenter legi. Recognovi enim tuam priſtinam virtutem etiam in ſalute communi. Conſules ad eum exercitum quem in Apulia habui venerunt. Magnopere te hortor, pro tuo ſingulari perpetuóque ſtudio in Rempub. ut te ad nos conferas, ut communi conſilio Reipub. afflictæ opem atque auxilium feramus. Cenſeo viâ Appiâ iter facias, & celeriter Brunduſium venias. Cura ut valeas.

Cn. Comp. Proconſ. L. Dom. S. ad Attic. 8. 18.

Miror te ad me nihil ſcribere, & potiùs ab aliis quàm à te de Republica certiorem me fieri. Nos disjectâ manu pares adverſariis eſſe non poſſumus: contractis noſtris copiis, ſpero nos & Reipublicæ & communi ſaluti prodeſſe. Quamobrem cùm conſtituiſſes, ut Vibullius mihi ſcripſerat, ad 5. Id. Febr. Corfinio proficiſci cum exercitu, & ad me venire, miror quid cauſæ fuerit quare conſilium mutâris.

târis. Nam illa cauſa quam mihi Vibullius ſcribit levis eſt, te propterea moratum eſſe, quòd audieris Cæſarem Firmo progreſſum in caſtrum Truentinum veniſſe. Quantò enim magìs appropinquare adverſarius cœperat, eò tibi celeriùs agendum erat, ut te mecum conjungeres priùs quàm Cæſar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere poſſet. Quamobrem etiam te rogo & hortor id quod non deſtiti ſuperioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriam advenires, antequam copiæ, quas inſtituit Cæſar contrahere, in unum locum coactæ, nos à nobis diſtrahunt. Sed, ſi erunt qui te impediant, ut illas ſuas ſervent; æquum eſt me à te impetrare, ut cohortes quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ fortunas ſuas reliquerunt, ad me miſſum facias. *Vale.*

Cn. Pomp. L. Dom. S. ad Attic. lib. 8. *Epiſt.* 20

Literæ mihi à te redditæ ſunt ad 14. Calend. Mart. in quibus ſcribis, Cæſarem apud Corfinium caſtra poſuiſſe. Quod putavi, & præmonui, fit, ut nec in præſentia committere tecum prælium velit, & omnibus copiis conductis, te implicet, nè ad me iter expeditum tibi ſit, atque iſtas copias conjungere optimorum civium poſſis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quò magis etiam tuis literis ſum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati ſatis confido, ut de omnibus fortunis Reipublicæ dimicem: neque etiam qui ex delectibus conſcripti ſunt à Conſulibus convenerunt. Quare da operam, ſi ulla ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & huc quamprimùm venias, antequam omnes copiæ adverſariorum conveniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines convenire poſſunt: & ſi convenirent,

quan-

quantum iis committendum ſit, quòd inter ſe non noti ſunt, contra veteranas legiones, non te præterit. *Vale.*

M. T. C. T. P. Acilio S. ad Attic. lib. 8. Epiſt. 21.

LIppitudinis meæ ſignum tibi ſit librarii manus, & eadem cauſa brevitatis; etſi nunc quidem quod ſcriberam nihil erat. Omnis expectatio noſtra erat in nunciis Brunduſinis. Si nactus hîc eſſet Cneum noſtrum, ſpes dubia pacis: ſin ille antè tranſmiſiſſet, exitioſi belli metus. Sed vidéſne in quem hominem inciderit Reſpublica? quàm acutum? quàm vigilantem? quàm paratum? Si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quicquam ademerit, ab iis qui eum maximè timuerant maximè diligetur. Multùm mecum municipales homines loquuntur, multùm ruſticani; nihil prorſus aliud curant, niſi agros, niſi villulas, niſi nummulos ſuos. Et vide quàm converſa res eſt: illum, cui antea confidebant, metuunt; hunc amant, quem timebant. Id quantis noſtris peccatis vitiiſque evenerit, non poſſum ſine moleſtia cogitare. Quæ autem impendere putâram, ſcripſeram ad te, & jam tuas literas expectabam. *Vale.*

C. Cæſar M. T. C. S. ad Attic. 9. Epiſt. 5.

CUM Furnium noſtrum tantùm vidiſſem, neque alioqui, neque audire me commodè potuiſſet properantem, atque eſſem in itinere, præmiſſis jam legionibus; præterire tamen non potui, quin & ſcriberem ad te, & illum mitterem, gratiáſque agerem. Et ſi hoc officium & feci ſæpe, & ſæpius mihi facturus videor: ità de me mereris. Imprimis à te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem venturum, ut ibi te videam, ut

tuo

tuo conſilio, gratiâ, dignitate, ope omnium rerum uti poſſim. Ad propoſitum revertar; feſtinationi meæ brevitatíque literarum ignoſces. Reliqua ex Furnio cognoſces. *Vale.*

C. Cæſar C. Oppio & L. Cornelio Balbo S. ad Atticum 9. 8.

GAudeo mehercule vos ſignificare literis quàm valdè probetis ea quæ apud Corfinium ſunt geſta. Conſilio veſtro utar libenter, & hoc libentiùs, quòd meâ ſponte facere conſtitueram, ut quàm leniſſimum me præberem; & Pompeium, darem operam ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, ſi poſſumus, omnium voluntates recuperare, & diuturnâ victoriâ uti; quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neq; victoriam diutiùs tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non ſum. Hæc nova ſit ratio vincendi, ut miſericordiâ & liberalitate nos muniamus. Id quemadmodum fieri poſſit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa reperiri poſſunt. De his rebus rogo vos ut cogitationem ſuſcipiatis. Cneum Magium, Pompeii præfectum, deprehendi; ſcilicet meo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. Jam duo præfecti fabrûm Pompeii in meam poteſtatem venerunt, & à me miſſi ſunt. Si volent grati eſſe, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, quàm iis qui & illi & mihi ſemper fuerunt inimiciſſimi; quorum artificiis effectum eſt, ut Reſpublica in hunc ſtatum perveniret. *Valete.*

M. T. C. Cæſari S. ad Attic. 9. Epiſt. 13.

UT legi tuas literas quas ab Furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem

bem eſſem, te velle uti conſilio & dignitate meâ, minùs ſum admiratus. De gratia & de ope quid ſignificares, mecum ipſe quærebam: ſpe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te, pro tua admirabili ac ſingulari ſapientia, de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer; & ad eam rationem exiſtimabas ſatis aptam eſſe & naturam & perſonam meam. Quòd ſi ità eſt, & ſiqua de Pompeio noſtro tuendo, & tibi ac Reipublicæ reconciliando, cura te attingit; magis idoneum quàm ego ſum, ad eam cauſam profecto reperies neminem; qui & illi ſemper, & ſenatui, quamprimùm potui, pacis autor fui: nec ſumptis armis, belli ullam partem attigi: judicavíque te eo bello violari, contra cujus honorem, populi Romani beneficio conceſſum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modò ipſe autor dignitatis tuæ fui, verùm etiam cæteris autor ad te juvandum; ſic me nunc Pompeii dignitas vehementer movet: aliquot enim ſunt anni, cùm vos duos delegi, quos præcipuè colerem, quibus eſſem, ſicut ſum, amiciſſimus. Quamobrem à te peto, vel potiùs precibus omnibus oro & obteſtor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique, eſſe in maximi beneficii memoria poſſim. Quæ ſi tantùm ad me ipſum pertinerent, ſperarem me à te tamen impetraturum: ſed, ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Rempublicam pertinet, me & ad utriuſque veſtrûm, & ad civium concordiam, per te, quàm accommodatiſſimum conſervari. Ego, cùm antea tibi de Lentulo gratias egiſſem, cùm ei ſaluti, qui mihi fuerat, fuiſſes; tamen ejus lectis literis, quas ad me gratiſſimo animo de tua liberalitate beneficióque miſit, eandem ſalutem à te accepiſſe putavi, quam ille: in quem ſi me intelligis

ligis esse gratum, cura, obsecro, ut etiam in Pompeium esse possum. *Vale.*

Balbus M. T. Ciceroni Imp. S. ad Attic. lib. 9. 16.

CÆsar nobis literas perbreves misit, quarum exemplum subscripsi: brevitate epistolæ scire poteris eum valde esse distentum, qui tanta de re tam breviter scripserit. Si quid præterea novi fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio Cornelióque S. Ad. vii. id. Mart. Brundusium veni: ad murum castrum posui. Pompeius est Brundusii: misit ad me Cneum Magium de pace: quæ visa sunt respondi. Hoc vos statim scire volui. Cùm in spem verò de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas (mi Cicero) torqueri, postquam rursus in spem pacis veni, nequa res compositionem eorum impediat? Namque quod absens facere non possum, opto: quòd si una essem, aliquid fortasse proficere possem. Nunc expectatione crucior. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 10. 2.

EGO cùm accepissem tuas literas Nonis April. quas Cephalio attulerat, essémque Minturnis postridie mansurus, & indè protinus; sustinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus; agerentúrque nihilominus, quæ sine nobis agi possunt, MNEMONEUTICA. Jam adest, & animus ardet; nec est quicquam, quò & quà; sed hæc nostra erit cura & peritorum. Tu tamen quoad poteris, ut adhuc fecisti, nos consiliis juvabis. Res sunt inexplicabiles: fortunæ sunt committenda omnia: sine spe conamur ulla; melius si quid acciderit,

rit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum, de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo. *Vale.*

Cæsar Imp. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 10. 8.

ETsi te nihil temerè, nihil imprudenter facturum judicâram: tamen permotus hominum famâ, scribendum ad te existimavi, & pro nostra benevolentia petendum, nè quò progredereris, inclinatâ jam re, quâ integrâ etiam progrediendum tibi non existimâsses. Namque & amicitiæ graviorem injuriam feceris, & tibi minùs commodè consulueris, si non fortunæ obsequutus videbere. Omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur: nec causam secutus videris, (eadem enim tum fuit, cùm ab eorum consiliis abesse judicâsti,) sed meum aliquod factum condemnâsse; quò mihi gravius abs te nihil accidere potest: quod nè facias, pro jure nostræ amicitiæ à te peto. Postremò, quid viro bono & quieto, & bono civi magis convenit quàm abesse à civilibus controversiis? quod nonnulli cùm probarent, periculi causâ sequi non potuerunt. Tu, explorato & vitæ meæ testimonio, & amicitiæ judicio, neque tutius, neque honestius reperies quicquam, quam ab omni contentione abesse. XV. Cal. Maii ex itinere. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. *Epist.* 18.

DE illius ab Alexandria discessu, nihil adhuc rumoris; contráque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto (ut constitueram) Ciceronem: & te rogo, ut me hinc expedias; quodvis enim supplicium

cium levius eſt hâc permanſione. Hac de re & ad Antonium ſcripſi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum eſt, ſive claſſibus utetur, hîc eſſe me minimè convenit; quorum fortaſſe utrumque erit, alterum certé. Intellexi omnino ex Oppii ſermone, quem tu mihi ſcripſiſti, quæ iſtorum via eſſet; ſed ut eum flectas, te rogo. Nihil omnino jam expecto niſi miſerum. Sed hoc perditius, in quo nunc ſum, fieri nihil poteſt. Quare cum Antonio loquare velim, & cum iſtis, & rem ut poteris expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus reſcribas. *Vale.* 12 Calend. Quint.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. 19.

CUM tuis dare poſſem literas, non prætermiſi, etſi quod ſcriberem non habebam. Tu ad nos & rariùs ſcribis quàm ſolebas, & breviùs. Credo quia nihil habes quod me putes libenter legere aut audire poſſe. Veruntamen velim, ſi quid erit, qualecunque erit, ſcribas. Eſt autem unum quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace poſſit, quod nulla equidem habeo in ſpe. Sed quia tu leviter interdum ſignificas, coges me ſperare quod optandum vix eſt. Philotimus dicitur ſecedere Idibus Sextil. Nihil habeo de eo amplius. Tu velim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. Mihi tantum temporis ſatis eſt, dum, ut in peſſimis rebus, aliquid caveam, qui nihil unquam cavi. *Vale.* 11. Calend. ſextil.

M. Antonius Conſ. M. T. Ciceroni S. ad Attic. 14. 10.

OCcupationibus eſt factum meis, & ſubitâ tuâ profectione, nè tecum coràm de hac re agerem; quam

quam ob causam vereor, nè absentia mea levior sit apud te. Quòd si bonitas tua responderit judicio meo quòd semper habui de te, gaudebo. A Cæsare petii, ut Sextum Clodium restitueret: impetravi. Erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio ejus, si tu concessisses: quò magis laboro, ut tuâ voluntate id per me facere nunc liceat. Quòd si duriorem te ejus miseræ & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego adversus te: quanquam videor debere tueri Commentarium Cæsaris. Sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem te profectò præbebis; & voles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cùm potueris, amicos paternos. Patere, obsecro, te pro Republica videre gessisse simultatem cum patre ejus: non contempseris hanc familiam. Honestiùs enim & libentiùs deponimus inimicitias Reipublicæ nomine susceptas, quàm contumaciæ. Me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum, & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam (Cicero) ab omni periculo abesse certum habeo; tamen arbitror malle te quietam senectutem & honorificam potiùs agere, quàm solicitam. Postremò, meo jure te hoc beneficium rogo, nihil enim non tuâ causâ feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum: ut intelligas, quanti apud me autoritas tua sit, atque eò te placabiliorem præbeas. *Vale.*

M. T. C. Planc. ad Attic. 16. 16.

IGnoscas mihi, quòd cùm antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quòd parùm confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cùm tanta

tanta res agatur Attici noſtri, nunc verò etiam exiſtimatio, ut id quod probavit Cæſar, nobis teſtibus & obſignatoribus,qui & decretis & reſponſis Cæſaris interfueramus, videatur obtinere potuiſſe : præſertim cùm tota poteſtas ejus rei tua ſit, ut ea quæ Conſules decreverunt ſecundum Cæſaris decreta & reſponſa, non dicam comprobes,ſed ſtudioſè libentérque comprobes. Id mihi ſic erit gratum ut nulla res gratior eſſe poſſit. Etſi jam ſperabam, cum has literas accepiſſes, fore, ut ea quæ ſuperioribus literis à te petiiſſimus impetrata eſſent : tamen non faciam finem rogandi,quoad nobis nunciatum erit te id feciſſe, quod magna cum ſpe expectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibíque pro tuo ſummo beneficio gratias agamus: Quod ſi acciderit, velim ſic exiſtimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quàm me, qui non minùs laboro quàm ille, obligatum fore. *Vale.*

M.T.C. Capitoni S. ad Atticum 16. 17.

NON dubito quin mirêre, atque etiam ſtomachêre, quod tecum de eadem re agam ſæpius. Hominis familiariſſimi, & mihi omnibus rebus conjunctiſſimi, permagna res agitur, Attici. Cognovi ego tua ſtudia in amico, etiam in te amicorum : multùm potes nos apud Plancum juvare: Novi humanitatem tuam ; ſcio quàm ſis amicis jucundus ; nemo nos in hac cauſa plus juvare poteſt quàm tu : & res iſta eſt firma, ut debet eſſe, quam Conſules de Concilii ſententia decreverunt, cùm & lege & ſenatûſconſulto cognoſcerent : tamen omnia poſita putamus in Planci tui liberalitate; quem quidem arbitramur, cùm officii tui & Reipublicæ cauſâ decretum Conſulum comprobaturum , tum libenter noſtrâ cauſâ eſſe facturum.

Adjuvabis igitur, mi Capito; quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo. *Vale.*

Finis Libri Secundi.

LIBER TERTIUS.

Servius Sulpitius M. T. C. S. Fam. lib. 4. Epiſt. 5.

Poſteaquam mihi renunciatum eſt de obitu Tulliæ filiæ tuæ, ſanè quam, pro eo ac debui, graviter moleſtéque tuli, communémque eam calamitatem exiſtimavi: qui ſi iſthîc affuiſſem, neque tibi defuiſſem, coramque dolorem tibi declarâſſem meum. Etſi genus hoc conſolationis miſerum atque acerbum eſt; propterea quia per quos id fieri debet, propinquos ac familiares, ipſi pari moleſtiâ afficiuntur, neque ſine lacrymis multis id conari queunt, ut magis ipſi videantur aliorum conſolatione indigere, quàm aliis poſſe ſuum officium præſtare: tamen quæ in præſentia mihi in mentem venerunt, decrevi brevi ad te præſcribere; non quòd ea te fugere exiſtimem; ſed quòd forſitan, dolore impeditus, minùs ea perſpicias. Quid eſt quòd tantopere te commoveat dolor tuus inteſtinus? Cogita, quemadmodùm adhuc fortuna nobiſcum egerit, ea nobis erepta eſſe quæ hominibus non minùs quàm liberi chara eſſe debent; patriam, honeſtatem, dignitatem, honores omnes. Hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adjungi potuit? aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere jam debet atque omnia minoris æſtimare? An illius vicem (credo) doles, quoties in eam cogitationem neceſſe eſt ut tu veneris

neris, & nos sæpe incidimus, hisce temporibus non pessimè cum iis esse actum, quibus sine dolore licitum est mortem cum vita commutare? Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnopere invitare posset? quæ res? quæ spes? quod animi solatium? Ut cum aliquo adolescente primario conjuncta ætatem ageret? Licitum est tibi (credo) pro tua dignitate, ex hac juventute generum deligere, cujus fidei liberos tuos te tutò committere putares. An ut ea liberos ex sese pareret, quos cùm florentes viderit, lætaretur? qui rem à parente traditam per se tenere possent; honores ordinatim in Republica petituri essent; in amicorum negotiis liberalitate suâ uterentur? Quid horum fuit, quod non priùs quàm datum est ademptum sit? At verò, malum est liberos amittere. Malum, nisi hoc pejus sit, hæc sufferre & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare, si forte eadem res tibi minuere dolorem posset. Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere. Post me erat Ægina, ante Megara, dextrâ Piræus, sinistrâ Corinthus; quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet mecum sic cogitare, Hem, nos homunculi indignamur, siquis nostrûm interiit, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cùm uno loco tot oppidorum cadavera projecta jacent? Visne tu te (Servi) cohibere, & meminisse hominem te esse natum? Crede mihi, cogitatione eâ non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem, si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas. Modò uno tempore tot viri clarissimi interierunt, de Imperio præterea tanta diminutio facta est, omnes provinciæ conquassatæ sunt; in unius mulierculæ animula si jactura facta sit, tantopere commoveris; quæ si hoc

tempore non suum diem obiisset, paucis pòst annis tamen ei moriendum fuit; quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ac cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs reminiscere quæ digna tuâ personâ sunt: Illam quamdiu ei opus fuerat vixisse, unà cum Republica fuisse; te patrem suum, Prætorem, Consulem, Augurem vidisse; adolescentibus primariis nuptam fuisse; omnibus bonis propè perfunctam esse; cùm Respublica occiderit, vitâ excessisse. Quid est quod tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri possitis? Denique, noli te oblivisci Ciceronem esse, & eum qui aliis consueveris præcipere, & dare consilium: nec imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt; sed potius, quæ aliis tutò præcipere soles, ea tute tibi subjice, atque apud animum propone. Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat atque mollit. Hoc te expectare tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sapientiâ tuâ occurrere. Quòd si quis etiam inferis sensus est, qui illius amor in te fuit, pietásque in omnes suos, hoc certe illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ; da cæteris amicis ac familiaribus, qui tuo dolore mœrent; da patriæ, ut, si qua in re opus sit operâ & consilio tuo, uti possit. Denique, quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit; noli committere, ut quisquam te putet non tam filiam quàm Reipub. tempora & aliorum victoriam lugere. Puta me ad te de hac re scribere puder, nè videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare, si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam magnámque ex ea re te laudem, adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æquè ferre posse; neque id ma-

jus

jus quàm debeat tibi onus videri, nè ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cùm te tranquilliore animo esse cognovero, de iis rebus quæ hic geruntur, quemadmodùmque se provincia habeat, certiorem faciam.

M.T Cicero S.D.Serv.Sulp.Fam.Epist. 4, 5.

EGo vero (Servi) vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu affuisses. Quantum enim præsens me adjuvare potueris, & consolando, & propè æquè dolendo, facilè ex eo intelligo, quod literis tuis lectis aliquantulùm acquievi. Nam & ea scripsisti quæ levare luctum possent, & in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipse me faceret, & quam suum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cujus officia jucundiora scilicet sæpe mihi fuerint, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua solùm, & societas penè ægritudinis, sed etiam authoritas consolatur: Turpe enim esse existimo me non ità ferre casum meum, ut tu tali sapientiâ præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resisto dolori, quòd ea me solatia deficiunt quæ cæteris, quorum mihi exemplo propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Q. Maximus, qui filium consularem, clarum virum, & magnum rebus gestis amisit, & L. Paulus, qui duos septem diebus, & vester Gallus, & M. Cato, qui summo ingenio, summâ virtute filium perdidit, iis temporibus fuerunt, ut eos tum ipsorum dignitas consolaretur ea quem ex Repub. consequabantur: mihi autem, amissis ornamentis iis quæ ipse commemoras, quæque

eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud solatium, quod ereptum est. Non amicorum negotiis, non Reipub. procuratione impediebantur cogitationes meæ: nihil in foro agere licebat: aspicere curiam non poteram: existimabam, id quod erat, omnes me & industriæ meæ fructus & fortunæ perdidisse. Sed cùm cogitarem, hæc mihi tecum & cum quibusdam esse communia, & cùm frangerem jam ipse me, cogerémque illa ferre toleranter, habebam quo confugerem, ubi conquiescerem, cujus in sermone & suavitate omnes curas doloréque deponerem. Nunc autem hoc tam gravi vulnere, etiam illa, quæ consenuisse videbantur, recrudescunt. Non enim ut tum me à Republica mœstum domus excipiebat, quæ levaret; sic nunc domo mœrens ad Rempublicam confugere possum, ut in ejus bonis acquiescam. Itaque & domo absum, & foro; quòd nec eum dolorem quem è Republica capio domus jam consolari potest, nec domesticum Respub. Quo magis te exspecto, téque videre quamprimum cupio. Major mihi levatio afferri nulla potest, quám conjunctio consuetudinis sermonúmque nostrorum; quanquam sperabam tuum adventum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cùm multis de causis te exopto quamprimùm videre, tum etiam ante commentemur inter nos quâ ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis & liberalis, & (ut perspexi mihi videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cùm ità sit, magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit ineunda nobis, non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi. *Vale.*

M.T.C.

M. T. C. S. D. L. Lucio Q. Fil. Fam. lib. 5. Epiſt. 12.

COram me tecum eadem hæc agere ſæpe conantem deterruit pudor quidem penè ſubruſticus, quæ nunc expromam abſens audacius. Epiſtola enim non erubeſcit. Ardeo cupiditate incredibili, neque (ut ego arbitror) reprehendendâ, nomen ut noſtrum ſcriptis illuſtretur & celebretur tuis : quod etſi mihi ſæpe oſtendis te eſſe facturum, tamen ignoſcas velim huic feſtinationi meæ. Genus enim ſcriptorum tuorum etſi erat ſemper à me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam, mèque ità vel cœpit, vel incendit, ut cuperem quàm celerrimè res norſtas monumentis commendari tuis. Non enim me ſolum commemoratio poſteritatis ad ſpem quandam immortalitatis rapit, ſed etiam illa cupiditas, ut vel authoritate teſtimonii tui, vel indicio benevolentiæ, vel ſuavitate ingenii, vivi perfruamur. Neque tamen hæc cùm ſcribebam, eram neſcius quantis honoribus præmerêre ſuſceptarum rerum & jam inſtitutarum : ſed quia videbam Italici Belli & civilis hiſtoriam jam penè à te eſſe perfectam, (dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri,) deeſſe mihi nolui quin te admonerem, ut cogitares, conjuncténe malles cum cæteris rebus noſtra contexere; an, ut multi Græci fecerunt, Calliſthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, (qui omnes à perpetuis ſuis hiſtoriis ea quæ dixi bella ſeparaverunt; tu quoque ità civilem conjurationem ab hoſtilibus externiſque bellis ſejungeres. Equidem ad noſtram laudem non multum video intereſſe : ſed ad properationem meam quiddam

Intereſt, non te expectare dum ad locum venias at ſtatim cauſam illam totam & tempus arripere. Et ſimul ſi uno in argumento, unâque in perſonâ, mens tua tota verſabitur, cerno jam animo, quanto omnia uberiora atque ornatiora futura ſint. Neque tamen ignoro quàm impudenter faciam, qui primùm tibi tantum oneris imponam, (poteſt enim mihi denegare occupatio tua,) deinde etiam ut ornes me poſtulem. Quid ſi illa tibi non tantopere videntur ornanda? Sed tamen, qui ſemel verecundiæ fines tranſierit, eum & bene gnaviter oportet eſſe impudentem. Itaque te plane etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea vehementiùs etiam quàm fortaſſe ſentis, & in eo leges hiſtoriæ negligas: gratiámque illam, de qua ſuaviſſimè quodam in proëmio ſcripſiſti, à qua te affici non magis potuiſſe demonſtras, quam Herculem Xenophontium illum à voluptate; ea ſi me tibi vehementiùs commendabit, nè aſpernere amorique noſtro pluſculum etiam quàm concedit veritas largiare. Quòd ſi te adducemus ut hoc ſuſpicias; erit (ut mihi perſuadeo) materies digna facultate & copiâ tuâ. A principio enim conjurationis uſque ad redditum noſtrum, videtur mihi modicum quoddam corpus confici poſſe. In quo & illâ poteris uti civilium commutationum ſcientiâ, vel in explicandis cauſis rerum novarum, vel in remediis incommodorum: cùm & reprehendes ea quæ vituperanda duces; & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis: & ſi liberiùs, ut conſueviſti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, inſidias, proditionem notabis. Multam etiam caſûs noſtri tibi varietatem in ſcribendo ſuppeditabunt; plenam cujuſdam voluptatis, quæ vehementer animos

mos hominum in legendo ſcripto retinere poſſit. Nihil eſt enim aptius ad delectationem Lectoris, quàm temporum varietates, fortunæque viciſſitudines : quæ etſi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundæ. Habet enim præteriti doloris ſecura recordatio delectationem ; cæteris verò, nullâ perfunctis propriâ moleſtiâ, caſus alienos ſine ullo dolore intuentibus, etiam ipſa miſericordia eſt jucunda. Quem enim noſtrûm ille moriens apud Mantineam Epaminondas, non cum quadam miſeratione delectat ? qui tum denique ſibi avelli jubet ſpiculum poſteaquam ei percontanti dictum eſt, Clypeum eſſe ſalvum : ut etiam in vulneris dolore æquo animo cum laude moreretur. Cujus ſtudium in legendo non erectum Themiſtoclis fugâ, reditúque retinetur? Etenim ordo ipſe annalium mediocriter nos retinet, quaſi enumeratione faſtorum. At viri ſæpe excellentes ancipites variique caſus habent admirationem, expectationem, lætitiam, moleſtiam, ſpem, timorem : ſi verò exitu notabili concludantur, expletur animus jucundiſſimæ lectionis voluptate. Quid mihi acciderit optatiùs, ſi in hac ſententia fueris, ut à continentibus tuis ſcriptis, in quibus perpetuam rerum geſtarum hiſtoriam complecteris, ſecernas hanc quaſi fabulam rerum eventorúmque noſtrorum ? Habeat enim varios actus, multáſque actiones & conſiliorum & temporum. At non vereor nè aſſentatiunculâ quadam aucupari tuam gratiam videar, cùm hoc demonſtrem, me à te potiſſimùm ornari celebraríque velle. Neque enim tu is es qui, quis ſcis, neſcias ; & qui non eos magis qui te non admirentur, invidos, quàm eos qui laudent aſſentatores, arbitrêre. Neque autem ego ſum ità demens, ut me ſempiternæ gloriæ

per

per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenii gloriam consequatur. Neque enim Alexander ille, gratiæ causâ, ab Apelle potissimùm pingi, & à Lysippo fingi volebat; sed quòd illorum artem cùm ipsis, tum etiam sibi, gloriæ fore putabat. Atque illi artifices, corporis simulacra ignotis nota faciebant; quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari viri. Nec minùs enim est Spartiates Agesilaus ille perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse, quàm qui in eo genere laborârunt: unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudandò facilè omnes imagines hominum statuásque superavit. Atque hoc præstantius mihi fuerit, & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, si in tua scripta pervenero, quàm si in cæterorum. Quòd non ingenium mihi solùm suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themistocli; sed etiam auctoritas clarissimi & spectatissimi viri, & in Reipub. maximis gravissimisque causis cogniti atque imprimis probati: ut mihi non solùm præconium, quod, cùm in Sigæum venisset, Alexander ab Homero Achilli tributum esse dixit; sed etiam grave testimonium impertitum clari hominis magníque videatur. Placet enim Hector ille mihi Nevianus, qui non tantùm laudari se lætatur, sed addit etiam, à laudato viro. Quod si à te non impetro, hoc est si qua te res impedierit, (neque enim fas esse arbitror, quicquam me rogantem abs te non impetrare,) cogar fortasse facere quod nonnulla sæpe reprehendunt: scribam ipse de me, multorum tamen exemplo & clarorum virorum. Sed quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia: & verecundiùs ipsi de se scribant necesse est, si quid est laudandum; & prætereant, si quid forte reprehendendum est. Accedit etiam, ut minor sit fides, minor

au-

authoritas: multi denique reprehendant, & dicant, verecundiores eſſe præcones ludorum gymnicorum; qui cùm cæteris coronas impoſuerint victoribus, eorúmque nomina magnâ voce pronunciaverint, cum ipſi ante ludorum miſſionem coronâ donentur, alium præconem adhibeant, nè ſuâ voce ipſi ſe victores eſſe prædicent. Hæc nos vitare cupimus; & ſi recipis cauſam noſtram, vitabimus: ídque ut facias, rogamus. Ac nè fortè mirere, cur cùm mihi ſæpe oſtenderis te accuratiſſimè noſtrorum temporum conſilia atque eventus literis mandaturum, à te id nunc tantopere & tam multis verbis petamus; illa nos cupiditas incendit, de qua initio ſcripſi, feſtinationis, quòd alacres animo ſumus, ut & cæteri viventibus nobis, ex libris tuis nos cognoſcant, & noſmet ipſi vivi gloriolâ noſtrâ perfruamur. His de rebus quid acturus ſis, ſi tibi non eſt moleſtum, reſcribas mihi velim. Si enim ſuſpicis cauſam, conficiam commentarios rerum omnium; ſin autem differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. Tu interea non ceſſabis; & ea quæ habes inſtituta perpolies, noſque diliges. *Vale.*

M.T.C.T.P. Attico S. ad Attic. 8. 3.

MAximis & miſerrimis rebus perturbatus, cùm coram tecum mihi poteſtas deliberandi non eſſet, uti tamen tuo conſilio volui. Deliberatio autem omnis hæc eſt, ſi Pompeius Italiâ cedat, (quod eum facturum eſſe ſuſpicor,) quid mihi agendum putes: & quò faciliùs conſilium dare poſſis, quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cùm merita Pompeii ſumma erga ſalutem meam, familiaritáſque quæ mihi cum eo eſt, tum ipſa Reipub. cauſa me adducit, ut mihi vel conſilium meum cum illius conſilio, vel fortuna conjugenda eſſe videatur. Accedit illud

illud, si maneo & illum comitatum optimorum & clarissimum civium desero, cadendum est in unius potestatem; qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, ut esset, à me est, (tute scis) propter suspicionem hujus impendentis tempestatis, multò antè provisum: tamen utrumque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda; & si maximè exploratum sit, eum nobis amicum fore, sitne viri fortis & boni civis, esse in ea urbe, in qua, cum summis honoribus imperiisque usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui juris, subeundumque periculum sit cum aliquo fortè dedecore, si quando Pompeius Rempub. recuperavit. In hac parte hæc sunt: vide nunc quæ sint in altera Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter, addo etiam nihil nisi contra consilium authoritatémque meam. Omitto illa vetera; quòd istum in Rempub. ille aluit, auxit, armavit; ille legibus per vim, & contra auspicia, ferendis autor; ille Galliæ ulterioris adjunctor; ille gener; ille in adoptando P. Clodio, augur; ille restituendi mei, quàm retinendi studiosior; ille Provinciæ propagator; ille absentis in omnibus adjutor. Idem etiam tertio consulatu, postquam esse defensor Reipub. cœpit, contendit, ut decem Tr. Pl. ferrent, ut absentis ratio haberetur: quod idem ipse sanxit lege quadam suâ Marcóque Marcello Consuli finienti provincias Gallicas Calend. Martii restitit. Sed ut hæc omittam; quid fœdius, quid perturbatius hoc ab urbe discessu, sive potiùs turpissimâ fugâ? quæ conditio non accipienda fuit potiùs, quàm relinquenda patria? Malæ conditiones erant, fateor: sed numquid hoc pejus? At recuperabit Rempublicam. Quando? aut quid ad eam spem est parati? Non

ager

ager Picenus amissus? Non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis, & publica & privata, adversario tradita? Denique, nulla causa, nullæ vires, nulla sedes quo concurrant, qui Rempub. defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ, & ab impetu hujus belli remotissima; fuga & maritima opportunitas visa quæri desperatione. Invitè cepi Capuam: non quod munus illud defugerim, sed in eâ causâ, in quâ nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor; bonorum autem est aliquis, sed hebes, ut solet, & ut ipse sensissem; multitudo & infimus quisque propensus, in alteram partem; multi mutationes rerum cupidi. Dixi ipsi, me nihil suscepturum sine præsidio, & sine pecuniis. Itaque habui nihil omnino negotii, quod ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eum si nunc sequar, quonam? cum illo? non: ad quem cùm essem profecturus, cognovi in his locis esse Cæsarem, ut tutò Luceriam advenire non possem. Infero mari nobis, incerto cursu, hyeme maximâ, navigandum est. Agè jam, cum fratre, an sine? cum filio? an quo modo? In utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunásque nostras? Acrior quàm in cæterorum, quod putabat fortasse in nobis violandis aliquid se habere populare. Agè jam has compedes, fasces (inquam) hos laureatos efferre ex Italiâ, quam molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, ut jam placidis utamur fluctibus antequam ad illum venerimus? Quà autem, aut quò nihil scimus. At si restitero, & fuerit nobis in hâc parte locus; idem fecero quod id Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Quintus Marius, quoquo modo ea res huic quidem cecidit; qui

tamen ità dicere solebat, sed id fore videre quod factum est ; sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasybulus, & fortasse meliùs. Sed est certa quædam illa Mutii ratio atque sententia ; est id etiam Philippi ; & cùm sit necesse, servire tempori, & non amittere tempus, cùm sit datum. Sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est ; sed sit, deferet triumphum : Non acciperéne periculosum sit, an accipere non invidiosum ad bonos ? O rem (inquis) difficilem, & inexplicabilem ! Atqui explicanda est. Quî enim fieri potest ? At nè me existimes admonendum esse propensiorem, quòd plura in ea parte verba fecerim : potest fieri, quod sit in multis quæstionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem, ut maxima de te æquo animo deliberanti, ità mihi des consilium velim. Navis & in Cajeta est parata nobis, & Brundusii. Sed ecce nuncii, scribente me hac ipsa nocte in Caleno ; ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium ; Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. Non puto etiam hoc Cneum nostrum commissurum, ut Domitium relinquas, etsi Brundusiem Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat ; legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Consule duci, scripserat ad Consules. Sed turpe Domitium erit deserere, implorantem ejus auxilium. Est quædam spes, mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pirenæo cum Trebonio pugnâsse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse, cum cohortibus ; summa autem, Afranium cum magnis copiis adventare. Id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cùm esset incertum iter Cæsaris, quòd vel ad Capuam, vel ad Luceriam tutus putabatur, Leptam ad Pompeium misi, & literas, ipse,

nè

nè quo inciderem, reverti Formias. Hæc te ſcire volui, ſcripſique ſedatiore animo, quâm proximè ſcripſeram, nullum meum judicium interponens, ſed exquirens tuum. *Vale.*

M.T.C. Dolabellæ Conſ. S. ad Attic. 14. 15.

ETſi contentus eram (mi Dolabella) tuâ gloriâ, ſatiſque ex ea magnam lætitiam voluptatémque capiebam; tamen non poſſum non fateri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgo hominum opinio ſocium me adſcribat tuis laudibus. Neminem conveni (conveni autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis cauſâ in hæc loca veniunt: præterea & municipes frequentes neceſſarii mei,) quin omnes, cùm te ſummis laudibus ad cœlum extulerint, mihi continuò maximas gratias agant. Negant enim ſe dubitare, quin tu, meis præceptis & conſiliis obtemperans, præſtantiſſimum te civem, & ſingularem Conſ. præbeas. Quibus ego (quanquam ego veriſſimè poſſim reſpondere, te, quæ facias, tuo judicio & tuâ ſponte facere, nec cujuſquam egere conſilio, tamen) neque planè aſſentior, nè imminuam tuam laudem, ſi omnis à me conſiliis profecta videatur; neque valde nego: ſum enim avidior, etiam quàm ſatis eſt, gloriæ. Et tamen non alienum eſt à dignitate tuâ, quòd ipſi Agamemnoni regum Regi fuit honeſtum, habere aliquem in conſiliis capiendis Neſtorem: mihi verò glorioſum, te juvenem Conſ. florere laudibus, quaſi alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cæſar, cùm ad eum ægrotum Neapolim veniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen antequam me planè ſalutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cùm tantum vales apud Dolabellam, quantum ſi ego apud

ſororis filium valerem, jam ſalvi eſſe poſſemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago; quem quidem, poſt te Conſulem, ſolum poſſem verè Conſulem dicere. Dein multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reipublicæ ſalutarius; atque hæc una vox omnium eſt. A te autem peto, ut me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere, méque aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum venire patiare. Quanquam, mi Dollabella, (hæc enim occupatus ſum,) libentiùs omnes meas, ſi modo ſint aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis. Nam cum te ſemper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuiſti; tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil eſt enim (mihi crede) virtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut ſcis) M. Brutum, propter ejus ſummum ingenium, ſuaviſſimos mores, ſingularem probitatem atque conſtantiam: Tamen Idibus Martiis tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi jampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat qui putaret, ad eum amorem quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? Tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexiſſe. Quare, quid eſt quòd ego te horter ut dignitati & gloriæ ſervias? Proponam tibi claros viros, quod facere ſolent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quàm teipſum: te imitere oportet, tecum ipſe certes: nec licet quidem tibi jam, tantis rebus geſtis, non tui ſimilem eſſe. Quod cùm ità ſit, hortatio non eſt neceſſaria, gratulatione magis utendum eſt. Contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, aut ſumma ſeveritas animadverſionis non modò non invidioſa,

dioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cum bonis omnibus, tum infimo cuique gratiſſima. Hoc ſi tibi fortunâ quadam contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii, atque conſilii. Legi enim concionem tuam: nihil illâ ſapientius; ità pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animadvertendi omnium conſenſu daret. Liberâſti igitur & urbem periculo, & civitatem metu. Neque ſolùm ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes in te poſitam eſſe Remp. tibique non modò tuêndos, ſed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediem, ut ſpero. Tu, quoniam Rempub. nóſque conſervas, fac ut diligentiſſimè teipſum, mi Dolabella, cuſtodias. *Vale.*

M.T.C. Bruto S. ad Brutum Epist. 3.

NOstræ res meliori loco videbantur: scripta enim ad te, certò scio, quæ gesta sunt. Quales tibi sæpe scripsi, Consules tales exstiterunt. Cæsaris verò pueri mirifica indoles virtutis. Utinam tam facilè eum florentem & honoribus & gratiâ regere ac tenere possimus, quàm facilè adhuc tenuimus. Est omnino illud difficilius; sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maximè per me, ejus operâ nos esse salvos. Et certè, nisi is Antonium ab urbe avertisset, periissent omnia. Triduo verò aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculsa civitas tota ad secum conjugibus & liberis effundebat: eadem recreata ad 12. Calen. Maias te huc venire, quàm se ad te ire, malebat. Quo quidem die magnorum laborum meorum multarumque vigiliarum fructum cepi maximum, si modò est aliquis fructus ex solidâ verâque gloriâ. Nam tantæ multitudinis, quantum capit urbs nostra, concursus est ad me factus; ab ea tum usque in Capitolium deductus, maximo clamore atque plausu in rostris collocatus sum. Nihil est in me inane, neque enim esse debet. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatióque me commovet; propterea quòd, popularem me esse in populi salute, præclarum est. Sed hæc te malo ab aliis audire. Me velim de tuis rebus consiliíque facias diligentissimè certiorem: Illudque consideres, nè tua liberalitas dissolutior videatur. Sic sentit Senatus, sic populus Romanus, nullos unquam hostes digniores omni supplicio fuisse, quàm eos cives qui hoc bello contra patriam arma ceperunt: quos quidem ego omnibus sententiis alciscor & persequor, omnibus bonis approbantibus.

Tu

Tu quid de hac re sentis, tui judicii est; ego sic sentio, trium fratrum unam & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus. Hirtius quidem in ipsa victoria occidit, cùm paucis diebus magno prælio ante vicisset. Nam Pansa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar. Hostes autem omnes judicati, qui M. Antonii sectam secuti sunt. Itaque id Senatûsconsultum plerique interpretantur etiam ad tuos, sive captivos, sive dedititios pertinere. Equidem nihil differui durius, cùm nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ità statueram, à te cognoscere causam ejus Senatum oportere. 10. Calend. Maias.

M. Brutus M.T.C.S.D. ad Br. Epist. 4.

QUantâ sim lætitiâ affectus, cognitis rebus Bruti nostri & Consulum, facilius est tibi existimare quàm mihi scribere. Cùm alia laudo, & gaudeo accidisse; tum quòd Bruti eruptio non solùm ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quòd scribis, trium Antoniorum unam atque eandem causam esse; quid ego sentiam, mei judicii esse : statuo nihil, nisi hoc, Senatûs aut Populi Romani judicium esse de iis civibus qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum, inquies, iniquè facis, qui hostilis animi in Rempub. homines cives apelles : imò justissimè, quod enim nondum Senatus censuit, nec populus Romanus jussit, id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quòd ei quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolutè quidquam remisi, habuique in mea potestate, quoad bellum fuit. Multò quidem honestius judico, magisque quod concedere possit Respub. miserorum fortunam non insectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere possint. Qua in re (Cicero vir optime, ac fortissime, mihique meritò, & meo nomine, & Reipub. charissime,) nimis credere videris spei tuæ, statimque, ut quisque aliquid rectè fecerit, omnia dare ac permittere : quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri patieris, præsertim de communi salute : faciet tamen quod tibi visum fuerit : etiam ego, cùm me docueris. Nunc, (Cicero,) nunc agendum est, nè frustrà oppressum esse Antonium gavisi sumus, neu semper primi cujusque mali causa excidendi, causa sit cur alius re

renascatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo non cùm omnium culpa, tum præcipuè tua futura sit; cujus tantam authoritatem Senatus ac populus Romanus non solùm esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera civitate unius esse potest : quàm tu non solùm bene sentiendo, sed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi supereſt, nulla abs te desideratur nisi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ virtutes. Unum hoc, grato animo liberalíque profectum cautiorem ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet quod malè cogitantibus exemplo aut præsidio sit. Itaque timeo de consulatu, nè Cæsar tuus altiùs se ascendisse putet decretis tuis, quàm indè, si Consul factus sit, descensurum. Quòd si Antonius ab alio relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit; quonam animo fore putas, si quis autore non tyranno interfecto, sed ipso Senatu, putat se imperio quælibet concupiscere posse? Quare tum & facilitatem & providentiam laudabo tuam, cùm exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ reum me facies? prorsus alienæ, si provideri potuit nè existeret : quàm utinam inspectare possis timorem de illo meum? His literis scriptis, te Consulem factum audivimus. Tum verò incipiam proponere mihi Remp. justam, & jam satis nitentem viribus, si isthuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idib. Maiis, ex castris.

M.T.C. Tyron. S.P.D. Fam. 16. 9.

NOs à te, ut scis, discessimus ad quartum Nonas Novemb. Leucadem venimus ad octavum Id. Novemb. Ad septimum, Actium : ubi, propter tempestatem, ad sextum Idus morati sumus. Indè, ad quintum Idus, Corcyram bellissimè navigavimus. Corcyræ fuimus usque ad decimum sextum Calend. Decemb. tempestatibus retenti. Ad 15 Calend. Decemb. à portu Corcyræorum ad Cassiopen, stadia 120 processimus. Ibi retenti ventis fuimus usque ad nonum Calend. Interea, qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Indè Austro lentissimo, cœlo sereno, nocte illâ & die postero, in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus : eodemque vento postridie (id erat ad septimum Calend. Decemb. horâ quartâ Brundusium venimus: eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia quæ te facit plurimi. Ad quintum Calend. Decemb. servus Cnei Plancii Brundusii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Idibus Novemb. Quæ me molestiâ valde levârunt, utinam omnino liberâssent. Sed tamen Asclapo medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi : scio te omnia facturum, ut nobiscum quamprimum sis : sed tamen ità velim, ut nè quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitasses, nè in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi quàm valetudini, reliqua cura. Curio missi, ut medico honos haberetur, & tibi daret quod opus esset : me, quæ jussisset, curaturum. Equum

& multum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor nè ad Calend. Januar. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modice. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, nè timerè naviges. Solent nautæ festinare quæstûs sui causâ. Cautus sis, mi Tyro. Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio, (cautè is solet navigare,) si minùs, cum honesto aliquo homine cujus authoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, téque nobis incolumem præstiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam, noster Tyro, vale. De medico Curio, Lysoni de re scripsi diligentissimé. *Vale* & salve.

Libri Tertii Finis.

LIBER QUARTUS.

M.T.C. Servio Sulpitio S.P.D. Fam. lib. 13. Epist. 17.

MArcus Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia pervetus mihi cum eo est, ut primùm in forum veni, instituta; & Patris cùm aliquoties anteà, tum proxime hoc miserrimo bello, domus ejus tota mihi patuit; quâ, si opus fuisset, tam essem usus quàm meâ. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quod est Attici nostri familiarissimus, eúmque unum præter cæteros observat ac diligit. Quem si tu jam fortè cognovisti, puto me hoc, quod facio, facere seriús. Eâ enim est humanitate & observantiâ, ut eum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ità est, magnopere à te quæso, ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas literas contulisti, quàm maximus postea commendatione nostrâ cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minùs se tibi obtulit, aut eum nondum satis habes cognitum, aut quæ causa est cur majoris commendationis indigeat, sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quenquam, neque justioribus de causis, commendare possim. Faciámque id quod debent facere ii qui religiosè & sine ambitione commendant. Spondebo enim tibi, vel potius

spondeo,

spondeo, in méque recipio, eos esse M. Curii mores, eámque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitiâ tuâ, & tam accuratâ commendatione, si tibi sit cognitus, dignus sis existimaturus. Mihi certè gratissimum feceris, si intellexero has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. *Vale.*

M.T.C.

M.T. Cicero Q.Thermo Prop.S.P.D. Fam. 13 Epiſt. 57.

QUò magis quotidie ex literis nunciiſque bellum magnum eſſe in Syria cognoſco,eò vehementiùs à te pro noſtra neceſſitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus operâ, conſilio,ſcientiâ rei militaris, vel maximè intelligo me & Remp. adjuvari poſſe. Quòd niſi tanta res ejus ageretur, nec ipſe adduci potuiſſet ut à me diſcederet; neque ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficiſci cogito circiter Calend. Maii. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud quod tecum & coràm & per literas diligentiſſimè egi, id te nunc etiam atque etiam rogo, curæ tibi ſit, ut ſuum negotium quod habet cum populo Sardiano pro cauſæ veritate, & pro ſua dignitate, conficiat. Intellexi ex tua oratione, cùm tecum Epheſi locutus ſum, te ipſius M. Anneii cauſâ omnia velle. Sed tamen ſic velim exiſtimes, te mihi nihil gratius facere poſſe, quàm ſi intellexero per te illum ipſum negotium ex ſententia confeciſſe. Idque quamprimùm ut efficias, te etiam atque etiam rogo. *Vale.*

M.T.C.

M.T.C.P. Silio Propr. S.P.D Fam. 13. 63.

NOn putavi fieri posse ut mihi verba deessent, sed tamen in C. Lænio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis; sed tamen ut planè perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego & frater meus, qui mihi charissimus est, C. Lænium. Id fit cum plurimis ejus officiis, tum summâ ejus probitate & singulari modestiâ. Eum ego à me invitissimus dimisi, cùm propter familiaritatem & consuetudinis suavitatem, tum quòd concilio ejus fideli ac etiam bono libenter utebar. Sed vereor nè jam mihi supersesse verba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea suprà scripserim, debere commendare. A téque vehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua Provincia negotii, expedias; quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum liberalissimúmque cognosces. Itaque te rogo ut eum solutum, liberum confectis ejus negotiis per te, quamprimùm ad me remittas. Id mihi fratríque meo gratissimum feceris. *Vale.*

M.T.C.

M.T.C. Terentia Tullia, Q. Frater & Q. Filius. Tyroni S.P.D. Fam. lib. 16. *Epiſt.* 11.

ETſi opportunitatem operæ tuæ omnibus locis deſidero, tamen non tam meâ quàm tuâ cauſâ doleo, te non valere, Sed quando in quartanam converſa eſt vis morbi, (ſic enim ſcribit Curius,) ſpero te diligentiâ adhibitâ, etiam firmiorem fore. Modò fac, id quod humanitatis tuæ eſt, nè quid aliud cures hoc tempore, niſi ut quàm commodiſſimè convaleſcas Non ignoro quantum ex deſiderio labores; ſed erunt omnia facilia, ſi valebis. Feſtinare te nolo, nè nauſeæ moleſtiam ſuſpicias æger, & periculosè hyeme naviges. Ego ad urbem acceſſi prid. Non. Januar. Obviàm mihi ſic eſt proditum, ut nihil fieri po uerit honoratius. Sed incidi in ipſam flammam civilis diſcordiæ, vel potiùs belli: cui cum cuperem mederi, &, ut arbitror' poſſem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte ſunt qui pugnare cupiunt) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipſe Cæſar amicus noſter, minaces ad Senatum & acerbas literas miſerat; & erat adhuc impudens, qui exercitum & provinciam invito Senatu teneret; & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noſter & Qu. Caſſius, nullâ vi expulſi, ad Cæſarem cum Curione profecti erant. Poſteaquam Senatûs Conſulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, & nobis (qui Proconſules ſumus) negotium dederat, ut curaremus nè quid Reſpub. detrimenti caperet; nunquam majore in periculo civitas fuit, nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem. Omnino ex hac quoque parte diligentiſſimè comparatur. Id fit authoritate & ſtudio Pompeii noſtri, qui Cæſarem ſerò cœpit timere. Nobis inter has turbas Senatus tamen frequens flagitavit triumphum: ſed

Len-

Lentulus Conſul, quò magis ſuum beneficium faceret, ſimul atque expediſſet quæ eſſent neceſſaria de Repub. dixit ſe relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eóque eſt noſtra pluris authoritas. Italiæ regiones deſcriptæ ſunt, quam quiſque partem tueretur, nos Capuam ſumpſimus. Hæc te ſcire volui. Tu etiam atque etiam cura ut valeas, literáſque ad me mittas quotieſcunque habebis cui des. Etiam atque etiam vale. Dat. pridie Idum Januar.

M.T.C.

M.T.C. Cn. Pomp. Proc. S. ad Attic. lib. 8. Epist. 15.

CUm ad literas misissem, quæ tibi Canusii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te Reipub. causâ mare transiturum: erámque in spe magna, fore, ut in Italia possemus, aut concordiam constituere, (quâ mihi nihil utilius videbatur,) aut Remp. summa cum dignitate defendere. Interim, nondum meis literis ad te perlatis, ex iis mandatis quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui consilii factus, non expectavi dum mihi à te literæ redderentur; confestimque cum Qu. fratre & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cùm Theanum Sidicinum veniissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, aliíque complures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Æserinæ. Sanè sum commotus, quòd, si ità esset, non modò iter meum intercluſum, sed meipsum planè exceptum putabam. Itaque tum Cales processi, ut ibi potissimùm consisterem, dum certum nobis ab Æsernia de eo quod audieram referretur. At mihi, cùm Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum consulem misisses. Hæ scriptæ sic erant; literas tibi à L. Domitio ad 13 Cal. Mart. allatas esse, eorumque exemplum subscripseras: magnique interesse Reip. scripseras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum convenire, & ut, præsidii quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ergò literis lectis, in eadem opinione fui quâ reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum, quò mihi, cùm Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cùm res in summa expectatione esset, utrumque simul audivimus, & quæ Corfinii acta essent & te iter Brundusium facere cœpisse. Cùmque nec mihi nec fratri meo

dubium

dubium esset, quin Brundusium contenderemus : à multis, qui è Samnio Apuliaque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus nè exciperentur à Cæsare quod is in eadem loca quæ nos petebamus profectus, celeriùs etiam, quàm nos possemus, eò quò intenderat venturus esset. Quod cùm ità esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solùm nobis, sed etiam Reipub noceret; cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen jam consequi non possemus. Interim accepimus tuas literas, Canusio ad 10. Calend. Martii datas, quibus nos hortaris ut celeriùs Brundusium veniamus: quas cùm accepissemus ad 3. Calend. Mart. non dubitamus, quin tu jam Brundusium perveniisses, nobísque iter illud omnino intercluſum videbatur; neque minùs nos esse captos, quàm qui Corfinium veniſſent. Neque enim eos solos arbitrabamur capi qui in armatorum manus incidissent; sed eos nihilo minus, qui regionibus excluſi, intra præsidia atque intra arma aliena veniſſent. Quod cùm ità sit, maxime vellem primum tecum semper fuisse; quod quidem tibi ostenderam, cùm à me Capuam rejiciebam. Quod feci non vitandi oneris causâ, sed quod videbam teneri illam urbem sine exercitu non posse : accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem tecum ut essem non contigit, utinam tui consilii certior factus essem : nam suspicione assequi non potui, quòd omnia prius arbitratus sum fore, quàm ut hæc Reip. causa in Italia non posset, te duce, consistere. Neque vero nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reipub. lugeo : nec si ego quid tu sis secutus non perspicio, idcirco minùs existimo te nihil nisi summâ ratione feciſſe. Mea quæ semper fuerit sententia, primum de pace vel iniqua conditione

ditione retinenda, deinde de urbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium valere debuerit : secutus sum tuum. Neque id Reip. causâ, de qua desperavi, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest : sed te quærebam; tecum esse cupiebam. Neque ejus rei facultatem, siqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primùm enim præ me tuli, me nihil malle quàm pacem : non quin eadem timerem quæ illi ; sed ea bello civili leviora ducebam. Indè susceptο bello, cùm pacis conditiones ad te afferri â téque ad eas honorificè & largè responderi viderim, duxi eam rationem, quam tibi facile me probaturum, pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meis maximis in Remp. meritis supplicia miserrima & crudelissima pertulissem ; me esse unum, qui, si offendissem ejus animum, cui tum cùm jam in armis essemus, consulatus tamen alter & triumphus amplissimus deferebatur, subjicerer eisdem præliis, ut mea persona semper ad improborum civium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego prius sum suspicatus, quàm mihi palàm denunciata sunt : neque eam tam pertimui, si subeunda essent; quam declinanda putavi, si honestè vitare possem. Quoniam brevem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides : reliqui facultatem res ademit. Iis autem quibus non satisfacio, facile respondeo : neque enim ego amicior C. Cæsari unquam fui, quàm illi ; neque illi amiciores Reipub. quam ego. Hoc inter me & illos interest, quòd, cùm & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, (quod idem te intellexeram velle) illi armis disceptari maluerunt. Quæ quoniam ratio

vicit,

vicit, perficiam perfectò ut neque Reſpub. civis à me animum, neque tu amici deſideres.

Cn. Pomp. Marcello & L. Lentulo Conſ. S.D. ad Attic. 8, 17.

EGo, quòd exiſtimabam diſperſos nos, neque Reip. utiles, neque nobis præſidio eſſe poſſe, idcirco ad L. Domitium literas miſi: primùm ut ipſe cum omni copia ad nos veniret: ſi de ſe dubitaret, ut cohortes 19, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus ſum, factum eſt, ut Domitius implicaretur neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda, quod meas 19 & ſuas 12 cohortes tribus in oppidis diſtributas haberet, (nam partim Albæ, partim Sulmone collocavit;) neque ſi vellet, expedire poſſet. Nunc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine: nam & tot & tales viros periculo obſidionis liberare cupio; neque ſubſidio ire poſſum, quod his duabus legionibus non puto eſſe committendum ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius 14 cohortes contrahere potui, quas Brunduſium miſi; neque Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putavi eſſe dimittendum. Dialio mandâram, quòd majores copias ſperabam nos habituros, ut, ſi vobis videretur, alteruter veſtrûm ad me veniret; alter in Siciliam cum ea copia quam Capuæ & circum Capuam comparâſtis, & cum iis militibus quos Fauſtus legit, proficiſceretur. Domitius cum 12 ſuis cohortibus eodem adjungeretur; reliquæ copiæ omnes Brunduſium cogerentur, & inde navibus Dyrrachium tranſportarentur. Nunc, cum hoc tempore nimio magis ego, quàm vos, ſubſidio Domitio ire poſſum, ſeu per montes explicare; non eſt nobis committendum, ut ad has 14 cohortes, quas dubio animo habeo.

hoſtis accedere, aut in itinere me conſequi poſſit. Quamobrem placitum eſt mihi (etiam video cenſeri à C. Marcello, & cæteris noſtri ordinis qui hic ſunt,) ut Brunduſium ducerem hanc copiam quam ego mecum habeo. Vos hortor, ut quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brunduſium veniatis quamprimùm. Arma quæ ad me miſſuri eratis, iis cenſeo armetis milites quos vobiſcum habetis; quæ arma ſuperabunt, ea ſi Brunduſium jumentis deportaveritis, vehementer Reip. profueritis. De hac re vellem noſtros certiores faceretis. Ego ad P. Lupum & C. Coponium Prætores miſi, ut ſe nobis conjungerent, & militum quot haberent ad nos deducerent. *Valete.*

M.T.C. Mario S.D. Fam. lib. 7. Epiſt. 3.

PErſæpe mihi cogitanti de communibus miſeriis, in quibus tot annos verſamur, & (ut video) verſabimur, ſolet in mentem venire illius temporis quo proximè fuimus unà : quinetiam ipſum diem memoriâ teneo. Nam ad tertium Id. Maias, Lentulo & Marcello Conſulibus, cùm in Pompeianum veſperi veniſſem, tu mihi ſolicito animo præſtò fuiſti. Solicitum autem te habebat cogitatio tum officii tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, verebare nè officio deeſſem : ſi proficiſcerer ad bellum, periculum te meum commovebat. Quo tempore vidiſti profectò me quoque ità conturbatum, ut non explicarem quid eſſet optimum factu, pudori tamen malui famæque credere, quàm ſalutis meæ rationem ducere. Cujus me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter vitia multa quæ ibi offendi quò veneram. Primùm, neque magnas copias, neque bellicoſas ; deinde, extra ducem paucoſque præterea (de

(de Principibus loquor) reliqui primùm in ipso bello rapaces, deinde in oratione ità crudeles, ut ipsam victoriam horrerem : maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? Nihil boni, præter causam. Quæ cum vidissem, desperans victoriam, primùm cœpi suadere pacem, cujus fueram semper autor; deinde, cum ab ea sententia Pompeius valde abhorreret, suadere institui ut bellum duceret. Hoc interdum probabat, & in eâ sententia videbatur fore; & fuisset fortasse, nisi quadam ex pugnâ cœpisset suis militibus confidere. Ex eo tempoore vir ille summus nullus imperator fuit. Signa tyrone & collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit : victus turpissimè, amissis etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci, nec putavi, cùm integri pares non fuissemus, fractos superiores fore. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad Jubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Certe nihil fuit præterea, si te victori nolles aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis quæ dixi incommodis, nihil tolerabilius exilio, præsertim innocenti, ubi nulla adjuncta est turpitudo : addo etiam, cùm eâ urbe careas, in qua nihil fit quod videre possis sine dolore. Ego cum meis, (si quicquam nunc cujusquam est,) etiam in meis esse malui. Quæ acciderunt, omnia dixi esse futura. Veni domum, non quòd optima vivendi conditio esset : sed tamen si esset aliqua forma Reipub. tanquam in patria ut essem; si nulla tanquam in exilio. Mortem mihi cur consciscerem, causa nulla visa est; cur optarem, multæ. Vetus est enim, Ubi non sis qui fueris, non esse cur velis vivere. Sed tamen vacare culpâ

magnum est solatium : præsertim cùm habeam duas res quibus me sustentem ; optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam ; quarum altera mihi vivo nunquam eripietur, altera nè mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosiùs, & tibi molestus fui, quòd te cùm mei tum Reipublicæ cognovi amantissimum. Notum tibi omne consilium meum esse volui, ut primùm scires, me nunquam voluisse plus quenquam posse quàm universam Remp. postea autem quàm alicujus culpâ tantum valeret unus, ut obsisti non posset, me voluisse pacem : amisso exercitu, & eo duce in quo spes fuerat uno, me voluisse etiam, reliquis omnibus postquam non potuerim, mihi ipsi finem fecisse belli : nunc autem, si hæc civitas est, civem esse me ; si non, exulem esse in commodiore loco, quàm si me Rhodum aut Mitylenas contulissem. Hæc tecum coram malueram ; sed quia longiùs fiebat, volui per literas eadem, ut haberes quid diceres, si quando in vituperatores meos incidisses. Sunt enim qui, cùm meus interitus nihil fuit Reipub. profuturus, criminis loco putent esse quòd vivam. Quibus ego certò scio non videri satis multos periisse, qui si me audîssent, quamvis iniquâ pace, honestè tamen viverent : armis enim inferiores non causâ fuissent. Habes Epistolam verbosiorem fortasse quàm velles ; quod tibi ità videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris. Ego, si quæ volo expediero, brevi tempore te (ut spero) videbo. *Vale.*

M.T.C. Marcello S.D. Fam. lib.4. Epist. 7.

Etsi eo te adhuc consilio usum intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentiam, sed quòd eâ te sapientiâ esse judicem, ut meum consilium non anteponam tuo : tamen &

& amicitiæ noſtræ vetuſtas, & tua ſumma erga me benevolentiâ, quæ mihi jam à pueritia tua cognita eſt, me hortata eſt, ut ea ſcriberem ad te quæ & ſaluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena eſſe ducerem à dignitate. Ego eum te eſſe, qui horum malorum initia multò ante videris, qui conſulatum magnificentiſſimè atque optimè geſſeris, præclarè memini: ſed idem etiam illa vidi, neque te conſilium civilis belli ità gerendi, neque copias Cn. Pompeii, nec genus exercitûs probare, ſempérque ſummè diſſidere. Qua in ſententia me quoque fuiſſe memoriâ tenere te arbitror. Itaque neque tu multùm interfuiſti rebus gerendis; & ego id ſemper egi, nè intereſſem. Non enim iis rebus pugnabamus quibus valere poteramus, conſilio, authoritate, cauſâ, quæ erant in nobis ſuperiora: ſed lacertis & viribus, quibus pares non eramus. Victi ſumus, igitur; aut, ſi vinci dignitas non poteſt, fracti certè & abjecti. In quo tuum conſilium nemo poteſt non maximè laudare, quòd cum ſpe vincendi ſimul abjeciſti certandi etiam cupiditatem; oſtendiſtíque, Sapientem & bonum civem initia belli civilis invitum ſuſcipere, extrema non libenter perſequi. Qui non idem conſilium quod tu ſecuti ſunt, eos video in duo genera eſſe diſtractos. Aut enim renovare bellum conati ſunt, hique ſe in Africam contulerunt; aut, quemadmodum nos, victori ſeſe crediderunt. Medium quoddam tuum conſilium fuit, qui hoc fortaſſè humilis animi duceres, illud pertinacis. Fateor à pleriſque vel dicam ob omnibus, ſapiens tuum conſilium; jam multis etiam, magni ac fortis animi, judicatum: ſed habet iſta ratio (ut mihi quidem videtur) quendam modum; præſertim cùm tibi nihil deeſſe arbitror ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud eſſe quòd dubita-

tionem afferret ei penes quem est potestas, nisi quod veretur nè tu illud beneficium omnino non putares. De quo quid sentiam, nihil attinet dicere, cùm appareat ipse quid fecerim. Sed tamen si jam ita constituisses, ut abesse perpetuo malles, quam ea quæ nolles videre: tamen id cogitare deberes, ubicunque esses, te fore in ejus ipsius, quem fugeres potestate. Qui si facilè passurus esset te, carentem patria & fortunis tuis, quietè & liberè vivere; cogitandum tamen tibi esset Romæne & domi tuæ cujusmodi res esset, an Mitylenis aut Rhodi malles vivere. Sed cùm ità latè pateat ejus potestas quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit; nonne mavis sine periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ? Equidem etiam si oppetenda mors esset, domi atque in patriâ mallem, quàm externis atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt; quorum est magna, pro tuis maxmis clarissimisque virtutibus, multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere injuriam, quæ futura perpetua sit, propterea quod neque is qui tenet Rempub. pateretur, neque ipsa Respub. tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Ii autem qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere confiderem. Hoc pro te unius solicitudines, unius etiam multæ & assiduæ lacrymæ, C. Marcelli fratris optimi, deprecantur: nos curâ & dolore proximi sumus, precibus tardiores; quòd jus adeundi, cùm ipsi deprecatore eguerimus, non habemus. Gratiâ tantum possumus quantum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcello, non desumus: à tuis reliquis non adhibemur: ad omnia parati sumus:

M. Mar-

M. Marcellus M Cic. S.D. Fam. lib. 4. Epiſt. 11.

PLurimùm valuiſſe apud me tuam ſemper autoritatem cum in omni re, tum in hoc maximè negotio, potes exiſtimare. Cùm mihi C. Marcellus frater, amantiſſimus mei, non ſolum conſilium daret, ſed precibus quoque me obſecraret; non priùs mihi perſuadere potuit, quàm tuis eſt effectum literis, ut uterer veſtro potiſſimùm conſilio. Res quemadmodum ſit acta, veſtræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua etſi mihi probatiſſima, quòd ab optimo ſit animo; tamen hoc mihi multò jucundius eſt & gratius, quòd in ſumma paucitate amicorum, propinquorum, ac neceſſariorum, qui verè meæ ſaluti faverent, te cupidiſſimum mei, ſingularémque mihi benevolentiam præſtitiſſe, cognovi. Reliqua ſunt ejuſmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facilè & æquo animo carebam. Hoc verò ejuſmodi eſſe ſtatuo, ut ſine talium virorum & amicorum benevolentia, neque in adverſa, neque in ſecunda fortuna quiſpiam vivere poſſit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò ut intelligas homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, re tibi præſtabo. *Vale.*

Servius Sulpitius M.C. S.D. Fam. 4. Epiſt. 12.

ETſi ſcio non jucundiſſimum nuncium me vobis allaturum, tamen quoniam caſus & natura in omnibus denominantur, viſum eſt faciendum, quoquo modo res ſe haberet, vos certiores ut facerem. Ad v. Calend. Junii, cùm ab Epidauro Piræum cum navi advectus eſſem, ibi Marcellum collegam noſtrum conveni, eùmque diem ibi conſumpſi, ut cum eo eſſem. Poſtero die, cum ab eo digreſſus eſſem, eo

conſilio ut ab Athenis in Bœotiam item, reliquámque juriſdictionem abſolverem : ille, uti aiebat, ſupra Maleas Italiam verſus navigaturus erat. Poſtridie ejus diei, cum ab Athenis proficiſci in animo haberem, circiter horam decimam noctis, Poſthumius familiaris ejus ad me venit, & mihi nunciavit, M. Marcellum collegam noſtrum, poſt cœnæ tempus à P. Magio Chilone, familiari ejus, pugione percuſſum eſſe & duo vulnera accepiſſe ; unum in ſtomacho, alterum in capite ſecundùm aurem : ſperare tamen eum vivere poſſe : Magium ſeipſum interfeciſſe : poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nunciaret, & rogaret uti cogerem medicos. Coegi, & è veſtigio eò ſum profectus prima luce. Cùm non longè à Pireæo abeſſem, puer Achidin obviam mihi venit cum codicillis in quibus erat ſcriptum, paulò ante lucem Marcellum diem ſuum obiiſſe. Ità vir clariſſimus ab homine teterrimo acerbiſſimâ morte eſt affectus : & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus eſt amicus qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi ; inveni duos libertos, & pauculos ſervos : reliquos aiebant profugiſſe, metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus eſſet. Coactus ſum in eadem illa lectica quâ ipſe delatus eram, meiſque lecticariis in urbem eum referre : ibique, pro ea copia quæ Athenis erat, funus ei ſatis amplum faciendum curavi. Ab Athenienſibus, locum ſepulturæ intra urbem ut darent, impetrare non potui ; quòd religione ſe impediri dicerent, neque tamen id antea cuiquam conceſſerant. Quod proximum fuit, uti in quo vellemus gymnaſio eum ſepeliremus, nobis permiſerunt. Nos in nobiliſſimo orbis terrarum gymnaſio Academia locum delegimus, ibique eum combuſſimus ; poſteáque curavimus, ut ipſi Athenienſes in eodem loco monumentum ei mar-

marmoreum faciendum locarent. Ità, quæ nostra officia fuerunt, pro collegio & propinquitate, & vivo & mortuo omnia ei præstitimus. *Vale.* Datæ prid. Calend. Jan. Athenis.

M.T.C. Q. Ligario S.D Fam. 6. 13.

Etsi tali tuo tempore me aut consolandi aut juvandi tui causâ scribere ad te aliquid pro nostra amicitia oportebat : tamen adhuc id non feci, quia neque lenire videbar oratione, neque levare posse dolorem tuum. Postea verò quàm magnam spem habere cœpi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus ; facere non potui quin tibi & sententiam & voluntatem declarem meam. Primùm igitur scribam, quod intelligo & perspicio, non fore in te Cæsarem duriorem. Nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, ut mihi videtur, etiam sua natura mitiorem facit : idque cùm de reliquis sentio tum de te etiam audio ex familiarissimis ejus, quibus ego ex eo tempore quo primùm ex Africa nuncius venit, supplicare unà cum fratribus tuis non destiti, quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te singularis, & assidua & perpetua salutis tuæ cura, tantum proficit, ut nihil sit quod non ipsis Cæsarem tributurum existimem. Etsi tardiùs sit quàm volumus. Magnis occupationibus ejus, à quo omnia petuntur nostra, aditus ad eum difficiliores fuerunt ; & simul Africanæ causæ iratior, diutiùs velle videtur eos habere sollicitos, à quibus se putat diuturnioribus esse molestiis conflictatum. Sed hoc ipsum intelligimus, eum quotidie remissius & placatiùs ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda me tibi id affirmâsse, te in istis molestiis diutiùs non futurum.

Quando

Quando quid ſentiam expoſui; quid velim tuâ causâ, re potius declarabo quàm oratione. Et ſi tantum poſſem, quantum in eâ Repub. de qua ità meritus ſum, ut tu exiſtimas poſſe debebam, nè tu quidem in iſtis incommodis eſſes. Eadem enim cauſa opes meas fregit, quæ tuam ſalutem in diſcrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquiæ gratiæ valebunt; ſtudium, conſilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem ſemper habuiſti primùm, ob eas cauſas quas ſcripſi; deinde, quòd ea de Repub. ſemper voluiſti, atque ſenſiſti, ut non modò nunc ſecunda ſperare debeas, ſed etiam ſi omnia adverſa eſſent, tamen conſcientiâ & factorum & conſiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortiſſimo & maximo animo ferre deberes. *Vale.*

M.T.C. Q. Ligario S.D. Fam. 6. 14.

ME ſcito omnem meum laborem, omnem operam, curam, ſtudium in tua ſalute conſumere. Nam cùm te ſemper maximè dilexi, tum fratrum tuorum (quos æquè atque te ſummâ benevolentiâ ſum complexus) ſingularis pietas, amórque fraternus, nullum me patitur officii erga te ſtudiíque munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam fecerímque pro te, ex illorum ad te literis quàm ex meis malo cognoſcere. Quid autem ſperem, aut confidam, & exploratum habeam de ſalute tua id tibi à me declarari volo. Nam ſi quiſquam eſt timidus in magnis periculoſiſque rebus, ſemperque magis adverſos rerum exitus metuens, quàm ſperans ſecundos, is ego ſum: & ſi hoc vitium eſt, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen, cùm ad 6. Calend. intercalares priores, rogatu fratrum duorum, veniſſem, manè ad Cæſarem, atque omnem adeundi & con-

conveniendi illius indignitatem & molestiam pertulissem, cùm fratres & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego essem locutus quæ causa, quæ tempus tum postulabat : non solùm ex oratione Cæsaris, quæ sanè mollis & liberalis fuit, sed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea signis, quæ faciliùs perspicere potui quam scribere, hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno fortique sis, & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora lætè feras. Ego tamen tuis rebus sic adero ut difficillimis ; neque Cæsari solùm, sed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissimè supplicabo. *Vale.*

D. Brutus M.T.C.S.D. Fam. 11. 13.

JAm non ago tibi gratias : cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volo quæ in manibus sunt. Quâ enim prudentiâ es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis (Cicero) non potui : eram sine equitibus, sine jumentis. Hirtium periisse nesciebam. Cæsari non credebam priùs quàm convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postridie manè à Pansa sum accersitus Bononiam. Cùm in itinere essem, nunciatum mihi est eum mortuum esse Recurri ad meas copiolas ; sic enim verè eas appellare possum : sunt extenuatissimæ, & inopiâ omnium rerum pessimè acceptæ. Biduo me Antonius antecessit, itinere multò majore fugiens quàm ego sequens : ille enim ivit passim, ego ordinatim : quacunque ivit, ergastula solvit, homines eripuit. Constitit nusquam priùs quàm ad Vada venit : quem locum volo tibi esse notum. jacet inter

Ap-

Appenninum & Alpes, impedi issimus ad iter faciendum. Cùm abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidio conjunxisset, concio ejus ad me est allata, in qua petere cœpit à militibus, ut se trans Alpes sequerentur, sibi cum Marco Lepido convenire. Succlamatum est, & frequenter, à militibus Ventidiani (nam suos valde quam paucos habet,) sibi aut in Italia pereundem esse, aut vincendum. Etiam orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cùm sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hâc re mihi nunciata, statim quinque cohortes Pollentiam præmisi, meúmque iter eò contuli. Horâ antè præsidium meum Pollentiam venit, quàm Trebellius cum equitibus. Sanè quàm sum gavisus! In hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quod neque Planci quatuor legiones omnibu suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant. Quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatûsque omnis qui eò præmissus erat à nobis, sustinebant; nostroque adventu sustineri facilius posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se trajicerint, nè quid detrimenti Reipublicæ injungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum optimámque spem de summa Reipub. habere volumus, & cùm nos & exercitus nostros singulari concordiâ conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, darêque operam ut quàm paratissimi ab exercitu reliquisque rebus pro nostra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confligamus; qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reip. comparârunt, subitò ad patriæ periculum converterunt.. *Vale.*

M.T.C.

M.T.C. Bruto S. ad Brut. Epist. 2.

SCriptâ & obsignatâ jam epistolâ, litteræ mihi redditæ sunt à te plenæ rerum novarum, maximéque mirabiles: Dolabellam quinque cohortes misisse in Cherronesum. Adeóne copiis abundat, ut iis qui ex Asia fugere dicebantur, Europam appetere conetur? Quinque autem cohortibus quidnam se facturum arbitratus est, cùm tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? Quas quidam cohortes spero jam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens. Et tuum consilium vehementer laudo, quod non priùs tuum exercitum Appolloniâ Dyrrachióque movisti, quàm de Antonii fuga audîsti, Bruti eruptione, populi Romani victoriâ. Itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitum in Cherronesum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium populi Romani, facis ex tua dignitate, & è Republica. Quòd scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta de Antoniis, (quod dicam, in bonam partem accipias;) magis mihi probatur militum severitas, quam tua. Te benevolentiam exercitûs equitûmque expertum esse, vehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habeas novi, facies me certiorem: in quo valde delector me antè providisse; ut tuum judicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, ut ego tunc intelligebam, ad Rempublicam; ut nunc judico, ad dignitatem tuam. Quòd scribis, me maximo odio egisse ut insectarer Antonios, iisque laudas; credo ità videri tibi: sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo, scribis enim, acriùs prohibenda bella civilia esse, quam insuperatos iracundiam exercendam. Vehementer à re, Brute, dissentio; neque clementiæ tuæ concedo: sed

salutari

salutaris severitas vincit innanem speciem clementiæ. Quòd si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem quod Plautinus pater in Trinummo ; Mihi quidem ætas acta ferme est, tuâ isthuc refert maximé. Opprimemini, (mihi crede) Brute, nisi provideri is, neque enim populum semper eundem habebitis, neque Senatum neque Senatûs ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta : nihil potest esse verius. *Vale.* 14. Cal. Maii.

M. T. Cicero S.D. Titio. Fam. 5. 16.

Etsi unus ex omnibus minimè sum ad te consolandum accommodatus ; quod tantum ex tuis molestiis cepi doloris, ut consolatione ipse egerem : tamen, cùm longiùs à summi luctûs acerbitate meus abesset dolor quàm tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meæque in te benevolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tamdiu ; sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ levare dolorem tuum posset, si minus sanare potuisset. Est autem consolatio pervulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus, homines nos ut esse meminerimus, eâ lege natos, ut omnibus fortunæ telis proposita sit vita nostra, neque esse recusandum, quò minùs eâ quâ nati sumus conditione vivamus ; néve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus ; eventísque aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus, Neque hæ, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpatæ, memoriæque & literis proditæ, tantum videntur proficere debere, quantum status ipse nostræ civitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum : cùm beatissimi sint, qui liberos non susceperunt ;

runt; minus autem miseri, qui his temporibus amiserunt, quàm si eosdem bonâ, aut denique aliquâ, Repub. perdidissent. Quod si tuum te desiderium movet, aut si tuarum rerum cogitatione mœres, non facile exhauriri tibi istum dolorem posse universum, puto. Sin illa te res cruciat, (quæ magis amoris est,) ut eorum qui occiderunt miserias lugeas; ut ea non dicam quæ sæpissime & legi & audivi, nihil mali esse in morte, in quâ si resideat sensus, immortalitas illa potius quàm mors ducenda sit; sin sit amissus, nulla videri miseria debet, quæ non sentiatur, hoc tamen non dubitans confirmare possum, ea misceri, parari, impendere Reipub., quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem disceptus esse videatur. Quid est enim jam non modò pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis, artibus, sed omnino libertati ac saluti loci? Non mehercule quenquam audivi, hoc gravissimo & pestilentissimo anno, adolescentulum aut puerum mortuum, qui mihi non à diis immortalibus ereptus ex his miseriis atque ex iniquissima conditione vitæ, videretur. Quare si tibi unum hoc detrahi potest, nequid iis, quos amâsti, mali putes contigisse, permultum erit ex mœrore tuo diminutum; relinquetur enim simplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad teipsum propriè referetur. In quâ non est jam gravitatis ac sapientiæ tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre immoderatius casum incommodorum tuorum, qui sit ab eorum quos dilexeris miseria malòque sejunctus. Etenim eum semper te & privatis in rebus & publicis præstitisti, tuenda tibi ut sit gravitas, & constantiæ serviendum. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præcipere consilio prudentiáque debemus. Etenim si nulla unquam fuit, liberis amissis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando

quando lugendi modum fecerit; certè nos, quod eſt dies allatura, id conſilio anteferre debemus; neque expectare temporis medicinam, quam repræſentare ratione poſſumus. His ego literis ſi quid profeciſſem, exiſtimabam optandum quiddam me eſſe aſſecutuum: ſin minùs certè valuiſſent, officio tamen eſſe functum benevolentiſſimi atque amicissimi, quem me tibi & fuiſſe ſemper exiſtimes velim, & futurum eſſe confidas. *Vale.*

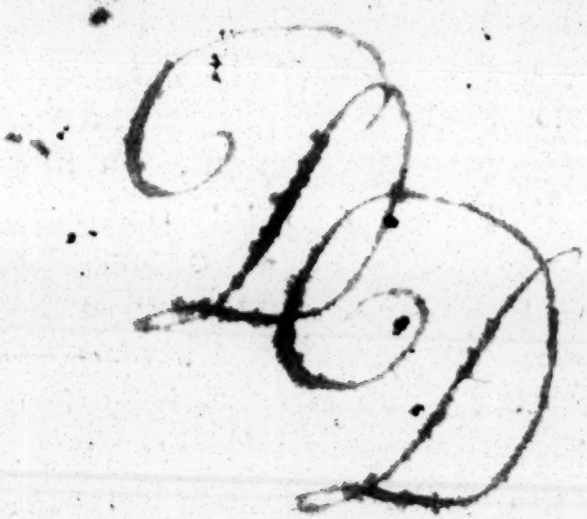

FINIS.